

UNIVERSITETET I BERGEN

MØTEINNKALLING

Studivstyret ved Det humanistiske fakultet

Tidspunkt: 25.11.2020, kl. 12.15-14.00 – digitalt møte

Innkalling er sendt til:

Svein Ivar Angell (leder) Synnøve Ones Rosales (IF), Heming Gujord (LLE), Frode Ulvund (AHKR), Ole Martin Skilleås (FOF), Randi Gressgård (SKOK), Sigrid Ørevik (PUHF), Pål Steiner, (observatør UBHF) Sodaba Rasooli (studentrepr.) og Léa Fabri (studentrepr).

Saksliste og sakspapirer følger vedlagt

Eventuelle forfall bes meldt snarest til personlig varamedlem og sekretariatet, tlf. 55 58 99 63, evt. pr. e-post til ranveig.lote@uib.no

Bergen, 19.11.2020

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

SAKSLISTE:

Godkjenning av innkalling og saksliste.

Godkjenning av protokoll fra møtet den [14.10.20](#).

SAK 43/20: Drøftingssak: Gullstandardrapporten og handlingsplan for tilrettelegging

SAK 44/20: Mentorordningen – status november 2020

SAK 45/20: Drøftingssak om vurderingsformer – erfaringer under pandemien

SAK 46/20: Orientering om lektorsenter ved UiB – høringsinnspill fra HF

Sak: 43/20

Møte: 25.11.2020

SAK 43/20: Drøftingssak: Gullstandardrapporten og handlingsplan for tilrettelegging

Dokumenter i saken:

- Utkast til rapport for prosjektet *Tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse – Veien til «gullstandard»*, og utkast til *Tiltaksplan 2020-2022 (ePhorte 2019/7136, 23.09.2020 vedlagt)*

Bakgrunn:

I utkast til ny UH-lov (våren 2020) endres området for tilrettelegging fra å være en plikt for undervisningsstedet til å bli en rettighet for alle studenter. Dette er en harmonisering mot Likestillings- og diskrimineringsloven (2018), der brudd på tilretteleggingsplikten ansees som diskriminering.

«Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonen. I denne vurderingen skal det legges særlig vekt på tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for disse studentene, kostnadene ved tilretteleggingen og institusjonens ressurser. [...] Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles i den enkelte utdanningen.»

(UH-loven § 4-3 5. ledd)

Parallelt med denne prosessen på lovgiversiden har det foregått en intern prosess ved UiB som foreløpig har resultert i dokumentene som denne saken tar utgangspunkt i. Rapport og tiltaksplan ligger nå ute til høring på fakultetene, og ved HF har instituttene fått frist til 14. oktober med å sende inn skriftlige tilbakemeldinger.

Rapporten understreker at universell utforming og tilrettelegging er et ansvar som påligger alle enheter, og at hver enhet forventes å være proaktiv i forhold til universell utforming innenfor sitt område.

Når det gjelder undervisere så har styringsgruppen følgende å si: «Underviserne har en sentral rolle i arbeidet med tilrettelegging, og det bør derfor arbeides videre med den faglige linjen og Unipeds rolle i det videre arbeidet.» (rapporten s. 16)

I tiltaksplanen presenteres blant annet følgende delmål:

- Studentene skal oppleve at alle ansatte ved UiB har kunnskap og vilje til å legge til rette for et inkluderende og universelt læringsmiljø. For å oppnå dette skal det blant annet utarbeides egne kompetanseplaner for undervisere, studieveiledere og andre ansatte som arbeider med tilretteleggingsrelevante oppgaver. Ansvaret for dette legges til SA. (Innsatsområde C, delmål 3)
- Universell utforming være en del av den grunnleggende utdanningsfaglige kompetansen hos alle ansatte med undervisningsrelaterte oppgaver. For å oppnå dette

skal universelt læringsmiljø legges inn i UiB sitt obligatoriske program for alle undervisere. Ansvar for dette legges til Uped. (Innsatsområde D, delmål 3)

Høringsutkastene til rapport og tiltaksplan er ikke entydig i hvordan man tenker seg at tilretteleggingsarbeidet skal organiseres fremover. Dette gjelder også for tilrettelegging knyttet til den faglige aktiviteten. Det legges imidlertid et tydelig fokus på den faglige siden av tilretteleggingen, og det er naturlig å spørre hvordan dette skal følges opp ved fakultetet.

Visedekans merknader:

Studiestyret inviteres herved til drøfting av kompetansebehov i fagmiljøene, og hvordan det skal jobbes videre med dette.

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

PROSJEKTET;
Tilrettelegging for
studenter med
funksjonsnedsettelse

VEIEN TIL
«GULLSTANDARD»

RAPPORT

August 2020

«Universell utforming er utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming. Universell utforming skal ikke utelukke hjelpemidler for bestemte grupper av mennesker med nedsatt funksjonsevne når det er behov for det.»

- FN-konvensjonen som rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Innhold

Om prosjektet.....	3
Bakgrunn for prosjektet	3
Begrepsavklaringer	4
Universell utforming - UU.....	4
Tilrettelagt læringsmiljø	5
Individuell tilrettelegging	5
Nedsatt funksjonsevne	5
Andre særskilte behov.....	6
Organisering av prosjektet «Veien til Gullstandard»	6
Prosjektorganisasjon	6
Mandat for styringsgruppen.....	6
Visjon for prosjektet.....	7
Mål for prosjektet.....	7
Mandat for prosjektleder	7
Fremdriftsplan for prosjektet	7
Studietur til Cambridge	10
Lover og forskrifter som regulerer universell utforming og tilrettelegging	12
Dagens organisering ved UiB.....	13
Styringsgruppens forslag til ny organisering ved UiB.....	14
Studieadministrativ avdeling.....	14
Øvrige sentrale enheter	16
Undervisere	16
Tilretteleggingsnettverket	16
Ressursbehov og veien videre	17
Hovedkilder	18
Vedlegg.....	18
1. Opprinnelig mandat for tilretteleggingsnettverket.....	19
2. Forslag til nytt mandat for tilretteleggingsnettverket (Forslag fra nettverket selv)	20
3. Henriksens rapport; Veien til Gullstandard	22

Om prosjektet

Bakgrunn for prosjektet

Bakgrunnen for prosjektet er en bestilling fra UiB v/LMU som baserer seg på rapporten “Veien til Gullstandard”, skrevet av en tidligere student; Henriksen. Rapporten ble levert i august 2018 (Vedlegg 1), og har vært behandlet i LMU ved flere anledninger. LMU har initiert at det iverksettes et prosjekt for å gjennomgå hvordan UiB arbeider med tilrettelegging og for å utarbeide retningslinjer og foreslå tiltak for å heve vår standard inne dette fagfeltet ved UiB.

Nettverk for tilrettelegging ved UiB ble opprettet i 2017 og har gjennom sine rapporter om status for tilrettelegging ved de ulike enhetene også tatt initiativ til å få avklart områder som ansvarsfordelingen mellom enhetene og sentralt, ressurser, kompetansehevingsplan og ambisjonsnivå for tilrettelegging ved universitetet. Dette arbeidet har også vært viktig for opprettelsen av dette prosjektet.

Henriksens rapport er sentral for prosjektet da denne beskriver opplevelsen av å være student med funksjonsnedsettelse ved UiB. Henriksens hovedfunn og konklusjoner ligger til grunn for dette prosjektets mål, og kan således sies å gjennomsyre alle momentene i handlingsplanen. Henriksens rapport, denne rapporten med tilhørende vedlegg og tilhørende handlingsplan bør leses i sammenheng.

“Hvis visjonen er at UiB på sikt skal få gullstandard på tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne, er det i første omgang å anbefale en systematisk gjennomgang av ansvarsfordelingen knyttet til tilrettelegging – på fakultetene, men også i andre instanser i institusjonen. En klargjøring av ansvar og arbeidsoppgaver kan på sikt lede til en profesjonalisering av tilbudet. Det er ønskelig at det er én person som skal sitte med ansvar sentralt for all koordinering når det kommer til tilrettelegging ved UiB for å holde tak i alle de løse trådene. Det kan diskuteres hvorvidt dette er et behov i dag, men det er en nødvendig funksjon å ha i framtiden for å kunne oppnå en gullstandard på dette området. Kompetanse og tydeligere ansvarsfordeling innenfor dagens ordning er sentrale nøkkelfaktorer for å gjøre tilbudet bedre enn i dag. Det må settes en standard og komme på plass et konkret regelverk fra sentralt hold (LMU, SA ...) som forteller hva som gjelder for hvem, og samtidig ansvarlig-gjør fakultetene, instituttene og fagmiljøene.” Fra Henriksens rapport under oppsummering

Fra 01.08.2019 er det innført endringer i Universitets- og høyskoleloven som har betydning for tilrettelegging ved lærestedene. Endringen består i at man har lagt til begrepet særskilte behov i § 5; *Individuell tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med andre særskilte behov.*

I forslaget til ny UHL (våren 2020) endres området tilrettelegging fra å være en plikt for undervisningsstedene, til å bli en rettighet for alle studenter, og det stilles også krav til alle utdanningsinstitusjoner om å ha en handlingsplan/tiltaksplan for tilrettelegging.

Denne prosjektleveransen består av denne rapporten og en tiltaksplan foreslått gjeldende for perioden 2020 – 2022.

Begrepsavklaringer

Universell utforming - UU

Universell utforming er en forebyggende strategi for inkludering og også et eget fag- og kunnskapsområde i høyere utdanning. Hensikten med universell utforming er å unngå særløsninger, og at kostnader knyttes til individuelle behov.

Universell utforming av undervisning på UiB, kan innebære:

- Å gjøre presentasjoner tilgjengelig før/etter undervisning
- Organisert lyd- eller videoopptak av undervisning
- At alle studenter kan velge hvordan de demonstrerer sin kunnskap

Universell utforming skal i så stor utstrekning som mulig favne hele befolkningen. For at dette skal kunne skje, må utformingen av produkter og omgivelser gjøres slik at de inkluderer personer med nedsatt funksjonsevne. Hovedgruppene er bevegelses-, orienterings- og miljøhemmede. Nedenfor følger en utvidet oversikt (utarbeidet av [Universell](#)) over de mest berørte gruppene:

Gruppe	Beskrivelse
bevegelseshemmede	rullestolbrukere, gangbesvær, personer med barnevogn og koffert, hjerte- og lungesyke osv.
synshemmede	blinde og svaksynte
hørselshemmede	døve og personer med nedsatt hørsel
orientershemmede	personer som har problemer med å forstå det offentlige/nye rom, omfatter også syns- og hørselshemmede
miljøhemmede	personer med astma og allergi, innen- og utendørs
lese- og skrivehemmede	analfabeter, dyslektikere og personer uten/dårlig kjennskap til norsk

---

utviklingshemmede	ofte knyttet til orienteringshemning og lese- og skrivevansker, forståelse
-------------------	--

---

psykisk syke	redsel for store åpne rom, heiser, ønsker ikke forandringer osv.
--------------	--

Tilrettelagt læringsmiljø

Universell utforming løser ikke ethvert behov som studenter med funksjonsnedsettelse har, og derfor er supplerende regler om rett til individuell tilrettelegging nødvendig både for studenter med funksjonsnedsettelse og for studenter med andre særskilte behov. Individuell tilrettelegging skal ikke erstatte universell utforming, men er et supplement i tilfeller hvor den universelle utformingen ikke dekker individuelle behov for tilrettelegging, jf. FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Individuell tilrettelegging

Individuell tilrettelegging handler om å legge studiesituasjonen til rette for studenter med funksjonsnedsettelse og andre særskilte behov for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. Studenter har rett på individuell tilrettelegging der universell utforming ikke er tilstrekkelig eller mulig.

Ifølge universitets- og høyskoleloven § 4-3 femte ledd har studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen. Tilretteleggingen skal sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonen.

Nedsatt funksjonsevne

Nedsatt funksjonsevne er resultat av et misforhold mellom individets forutsetninger og omgivelsenes krav.

Med nedsatt funksjonsevne menes tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Det kan for eksempel dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergi, hjerte- eller lungesykdommer, ulike psykiske lidelser og ulike former for nedsatt kognitiv funksjonsevne. Nedsatt kognitiv funksjonsevne innebærer redusert evne til mentale prosesser som språk, hukommelse, informasjonsbearbeidelse, problemløsning og ervervelse av kunnskap. Begrepet nedsatt funksjonsevne omfatter også psykiske lidelser. Diagnoser innenfor autismespekteret, sittehemninger og kroniske sykdommer kan også omfattes av begrepet *nedsatt funksjonsevne*.

Behovet for tilrettelegging som følge av nedsatt funksjonsevne må være av en viss styrke og varighet for å begrunne et krav om individuell tilrettelegging. Marginale eller forbigående behov, for eksempel en kortvarig nedsatt funksjonsevne, vil som hovedregel ikke utløse noen plikt til individuell tilrettelegging. Tidligere har det kunne blitt tolket at for eksempel skade av midlertidig art, som et brukket ben, som hovedregel ikke har utløst en plikt til tilrettelegging. Med den nye tilretteleggingsbestemmelsen (UHL §4-3) legger Kunnskapsdepartementet til grunn at slike tilfeller vil

kunne falle inn under begrepet «særskilte behov», som gir rett til individuell tilrettelegging etter universitets- og høyskoleloven.

Andre særskilte behov

Universitets- og høyskolelovens tilretteleggingsbestemmelse inkluderer både studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov. Med særskilte behov legges det til grunn at også fysiske, psykososiale eller læringsmessige utfordringer av mer midlertidig art vil kunne være inkludert av tilretteleggingsplikten, slik som for eksempel et beinbrudd, behov for å amme, eller omsorgsansvar for mindreårige barn. Særskilte behov innebærer imidlertid at behovet må være av en vesentlig karakter.

Organisering av prosjektet «Veien til Gullstandard»

Prosjektorganisasjon

Prosjekteier, Christen Soleim, avdelingsdirektør SA

Styringsgruppe

- Kim Ove Hommen, fakultetsdirektør HF, leder
- Trude Færevaa, ass. direktør UB
- Even Berge, eiendomsdirektør
- Nina Kaurel, sjefsingeniør, ITA
- Tove Steinsland, fungerende seksjonssjef, SA
- Morten Stene, Studentparlamentet

Prosjektleder,

- Ellen Lien, Rådgiver, SA

Tilretteleggingsnettverket

- Elisabeth Akselvoll, HF
- Elisabeth Aronsen Straume, PSY
- Eva Svensson, SV
- Marianne Hauger, JUR
- May Kristin Skjerlie, MED
- Thomas Vikestad Kalvik, MatNat
- Trude Mathiesen, KMD

Andre ressurspersoner i prosjektet

- Iren Igesund, SA
- Per Gunnar Hillesøy, SA
- Line Fleischer, Sammen

Mandat for styringsgruppen

Prosjekteier har oppnevnt en Styringsgruppe for å styrke eierrollen med representasjon fra viktige premissleverandører og interessenter i prosjektets leveranser.

Styringsgruppens mandat:

- Vedta prosjektleders mandat
- Vedta og oppdatere milepælsplan og overordnet aktivitetsplan for prosjektet
- Sikre at prosjektet når kvalitative og ressursmessige mål
- Sikre at prosjektet er godt forankret i organisasjonen
- Sikre fremdrift og rapportering til prosjekteier

Visjon for prosjektet

Universitetet i Bergen skal holde Gullstandard i sitt arbeid med tilrettelegging og være nasjonalt ledende i dette arbeidet.

Mål for prosjektet

- ha en fullstendig gjennomgang og klargjøring av ansvar knyttet til tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse og/eller særskilte behov
- utarbeide en felles serviceerklæring/generelle retningslinjer/rutiner for tilrettelegging ved UiB, slik at alle studenter med behov vet hva de kan forvente
- legge til rette for veiledning og kompetanseøkning i hele organisasjonen, og gjennomføre informasjonstiltak overfor administrative og vitenskapelige tilsatte
- utarbeide en kompetansehevingsplan for tilretteleggingsnettverket og for øvrige tilsette
- gjennomgå og forbedre informasjonsflyten internt på UiB og mellom UiB og studentene
- gjennomgå og utvikle informasjonen på uib.no
- beslutte ambisjonsnivå og videre arbeid, samt foreslå økonomiske rammer for tiltakene
- levere rapport med forslag til løsninger, juni 2020

Mandat for prosjektleder

Prosjekteier har oppnevnt prosjektleder. Prosjektlederen har det operative ansvaret for å gjennomføre prosjektet i forhold til prosjektets målsettinger og styringsgruppens signaler. Prosjektleder rapporterer til Styringsgruppen og prosjekteier.

Prosjektleders hovedansvar vil være å sikre prosjektets framdrift, forankring og måloppnåelse. Dette innebærer blant annet ansvar for prosjektplan, faktagrunnlag, involvering av interessenter og bidra aktivt med forslag til løsninger.

Prosjektlederen bidrar aktivt til en løpende og god dialog rundt utfordringer knyttet til for eksempel ressurstilgang, interessenter, håndtering av usikkerheter og kvalitetsutfordringer, samt oppståtte avvik i fremdrift, kostnader, omfang, etc.

Prosjektleder foreslår valg av arbeidsmetodikk i gjennomføringen av prosjektet. Prosjektleder bidrar til å iverksette eventuelle "Quick fix" som oppdages underveis i prosjektet. Prosjektleder legger til rette for Styringsgruppens møter og sørger for sakliste, utsending av sakspapirer og referat i samråd med Styringsgruppens leder.

Fremdriftsplan for prosjektet

Felt merket med grønt er tiltak som har blitt gjennomført i løpet av prosjektperioden.

Dato	Tema	Deltakere
22.08.19	Møte i styringsgruppen for prosjektet, Tema: Oppstart	Styringsgruppen
12.09.19	Møte i tilretteleggingsteamet	
09.-11.10.19	SPRINT: Serviceerklæring/generelle retningslinjer/rutiner	Marianne Hauger Elisabeth Aronsen Straume Per Gunnar Hillesøy
16.-18.10.19	SPRINT: Kompetansehevingsplan for tilretteleggingsnettverket	Eva Svensson Thomas V. Kalvik
23.10.19	Møte i tilretteleggingsnettverket Tema: Forberede besøket på UIB	Tilretteleggingsnettverket

24.10.19	Møte i styringsgruppen for prosjektet, Tema: Rapportens form	Styringsgruppen
28.10.19	Møte med UIB, Tema: Erfaringsutveksling	Tilretteleggingsnettverket Iren Igesund Per Gunnar Hillesøy
29.-30.10.19	Nasjonal konferanse i Trondheim i regi av Universell	Tilretteleggingsnettverket Iren Igesund Per Gunnar Hillesøy Styringsgruppen
12.-13.11.19	SPRINT: Veiledning og kompetanseheving i hele organisasjonen - Informasjonstiltak	Lena Kleveland Jørgen Thune Johnsen Thomas Kalvik
November 2019	Tiltak gjennomført: Møte med Uniped v/Marie Van der Kloet om tilrettelegging som tema i kursene deres	Ellen Lien Marie Van der Kloet
06.12.19	Møte i styringsgruppen, Tema: Veiledning og kompetanseheving i hele organisasjonen - Informasjonstiltak	Styringsgruppen
Januar	SPRINT: Fullstendig gjennomgang og klargjøring av ansvar – Beslutte ambisjonsnivå og videre arbeid – Foreslå hvordan tilrettelegging kan gis gode nok rammer innenfor dagens budsjettmodell	
07.-10.01.20	Studietur til Cambridge	Styringsgruppen Tilretteleggingsnettverket Ressurspersoner i prosjektet
30.01.20	Møte i styringsgruppen, Tema: Veiledning og kompetanseheving	Styringsgruppen
Februar 2020	Tiltak gjennomført: Møte med SAMMEN v/Line Fleischer	Ellen Lien
Februar 2020	Tiltak gjennomført: Tilgangsgrupper etter modell fra NTNU opprettet i Ephorte for å lette samarbeidet på tvers av fakultetene	Ellen Lien
19.03.20	Møte i styringsgruppen, TEAMS Tema: Handlingsplan	Styringsgruppen
Mars	Tiltak gjennomført: Ferdig utarbeidet avtale om opptak av undervisning	Ressurspersoner for prosjektet

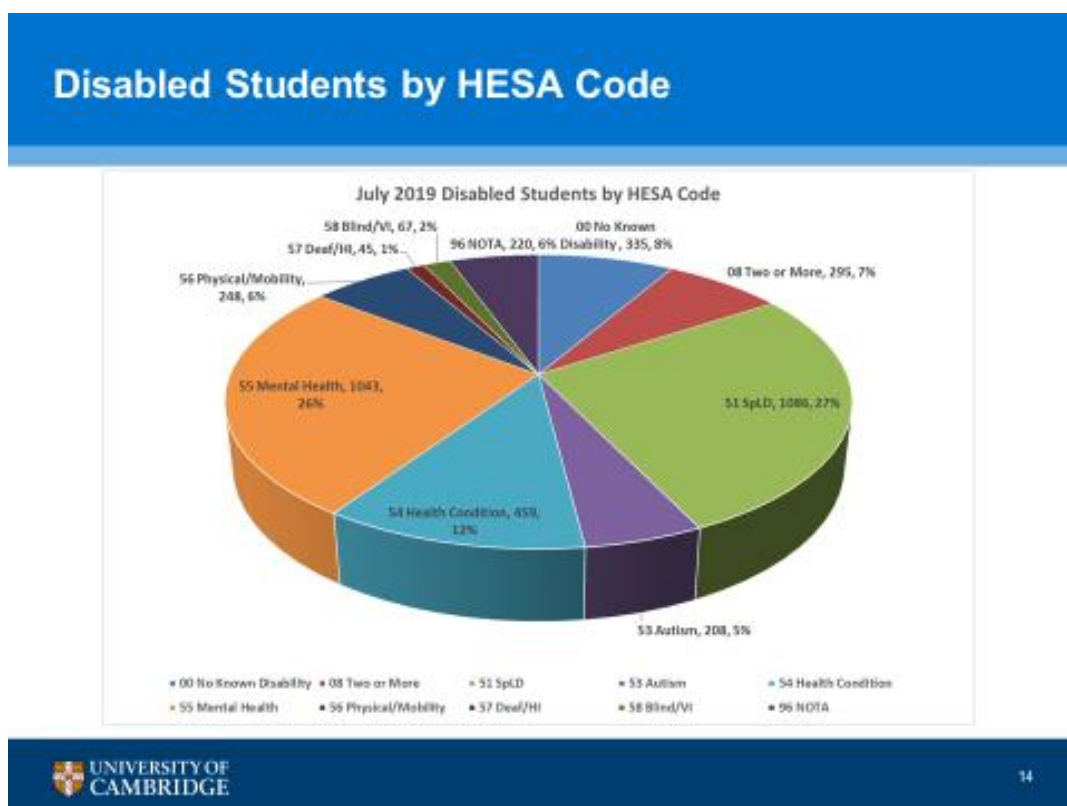
April	Tiltak gjennomført: Ferdig utviklet løsning (Digiforms) for søknad om tilrettelegging av undervisning	Dokumentsenteret Ressurspersoner for prosjektet
April	Påbegynt rydding og utvikling av eget område for tilrettelegging på UiB.no	Ressurspersoner for prosjektet
April	Tiltak gjennomført: Møter med studentrepresentanten i styringsgruppen og juridisk kompetanse jevnt gjennom hele prosjektet	Studentrepresentant i styringsgruppen; Morten Stene Prosjektleder
07.05.20	Budsjettnotat sendt Oddrun Samdal og Christen Solheim	Styringsgruppen
26.05.20	Møte i styringsgruppen, ZOOM Tema: Gjennomgang av 1. utkast Rapport og 1. utkast Handlingsplan	Styringsgruppen
13.06.20	Sende utkast til rapport og handlingsplan til Viserektor, Utdanningsdirektør og Tilretteleggingsnettverket for innspill – 1 ukes frist	Viserektor Utdanningsdirektør Tilretteleggingsnettverket
24.06.2020	Møte i styringsgruppen. Rapport og handlingsplan	Styringsgruppen
09.07.2020	Tiltak gjennomført: Nytt område for tilrettelegging på uib.no publisert. Sendes til byrå for oversettelse Egne sider for studenter, studieveiledere og undervisere	Prosjektleder
20.08.2020	Siste møte i styringsgruppen	Styringsgruppen
07.09.2020	Prosjektets anbefalinger presenteres i fellesmøte for fakultets- og avdelingsdirektører	Kim Ove Hommen
08.09.2020	Prosjektets anbefalinger presenteres for LMU	Ellen Lien
11.09.2020	Rapport og tiltaksplan oversendes prosjekteier	

Studietur til Cambridge

I januar 2020 deltok representanter fra styringsgruppen og tilretteleggingsnettverket på en studietur til The University of Cambridge. Turen ble støttet av Erasmusprogrammet. Bakgrunnen for denne reisen var en anbefaling fra Universell og NTNU. De samarbeider tett med Cambridge, og har besøkt dem ved flere anledninger siden de er regnet å være blant de beste på tilrettelegging i Europa. Lovverkene som regulerer studenters rettigheter og utdanningsinstitusjonenes plikter er svært like, så det er derfor nærliggende å samarbeide med dem. Ved flere anledninger har de også vært invitert til norske konferanser for å holde innlegg.

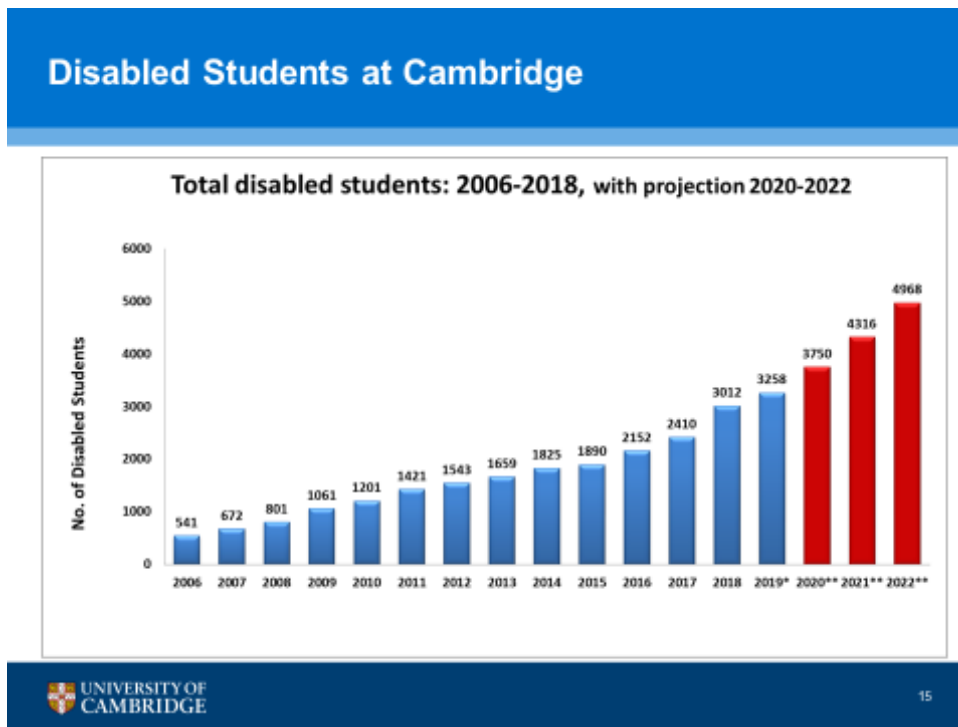
Universitetet i Cambridge har litt flere studenter enn UiB har, ca. 20 000, og er organisert med en stor sentral enhet med 17 årsverk. De har ikke noe Studentsamskipnad slik vi har, så denne avdelingen dekker alt som har med tilrettelegging og utvikling av fagfeltet å gjøre. Dette studieåret har 16 % av studentene ved universitetet et eller annet dokumentert behov for tilrettelegging.

Fordelt på type funksjonsnedsettelse:

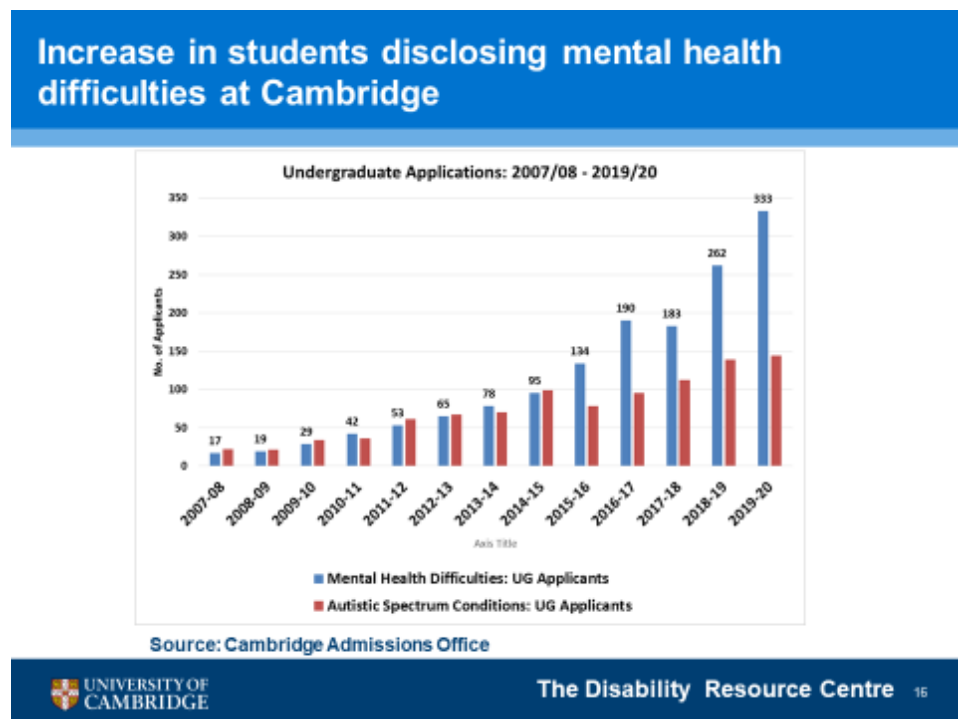

University of Cambridge ser en klart økende trend der stadig flere av studentene har et dokumentert behov for tilrettelegging. De har utarbeidet en prognose for hvor mange dette vil gjelde i 2022, og dersom denne slår til, vil nærmere 25 % av studentmassen ha et slikt behov.

Utviklingen frem til nå og prognosen frem til 2022:

Ut fra deres tall ser vi også at tendensen i økning i stor grad omhandler mentale helseutfordringer, se diagram under:

Våre foredragsholdere på Cambridge, John Harding og Helen Duncan, arbeider begge ved den sentrale enheten for tilrettelegging. I tillegg holder de begge på i slutfasen av sin PHd, som begge tar for seg problemstillinger knyttet til tilrettelegging, hhv.

Helen Duncan: Equity og Advantage – The effect of receiving access arrangements in university exams on students with spesific learning difficulties.

John Harding: From *reasonable adjustment* to *inclusive practice*? Exploring the influence of lecture capture technology on the academic outcomes and learning experiences of disabled students in higher education.

Oppholdet var svært lærerikt, og vi fikk med oss hjem mye materiale som vi har benyttet, blant annet i utviklingen av nettsidene våre og i avtalen om opptak av forelesninger. Det er vanskelig å begrense det vi tar med her, men styringsgruppen ønsker å formidle et ønske om at disse to fagpersonene blir invitert til UiB for å formidle sitt budskap knyttet til verdierbeid og praktisk arbeid overfor både administrative så vel som faglige ansatte. Under har vi ramset opp noen av hovedpunktene vi sitter igjen med og som vi har brukt som inspirasjon når vi har jobbet med utarbeidelse av tiltak.

Sentrale oppgaver plassert i den sentrale enheten:

- Rådgivning, studieveiledning, studiestøtte og support
- Opplæring for ansatte
- Rådgivning og veiledning knyttet til likebehandling
- Utvikling og vedlikehold av universitetets policydokumentasjon
- Forvaltning av ressurser og utstyr, utlån av utstyr
- Arrangerer gjennom året forskjellige kampanjer og events
- Hovedansvar for mentorprogrammer/andre støttefunksjoner opp mot tilrettelegging
- Diagnostisering av autisme
- Produksjon av studiesupportdokumentasjon, gjelder hver enkelt student
- Tilpassing av individuell støtteteknologi + support

Eksempler på tiltak til enkeltstudenter:

- Tilgang på undervisningsmateriale i forkant av forelesninger
- Utvidet lånetid på bøker og annet materiale fra biblioteket
- Opptak av forelesninger, seminarer og veiledninger
- Gode, tilrettelagte elektroniske versjoner av undervisningsmateriale
- Målrettede leselister, for eksempel: «Denne boken er på pensumlisten på grunn av det som står i kapittel 5, så dersom du leser dette kapittelet, er det ok at du dropper resten.»
- Notathjelp, mentorer, studieteknikker
- Fysisk fremkommelighet, godt lys i alle rom
- Teleslynger og andre systemer for tilrettelagt lyd
- Tilrettelagte vurderinger
- Tilrettelagte timeplaner

[Lover og forskrifter som regulerer universell utforming og tilrettelegging](#)

Det er en rekke internasjonale og nasjonale lover, forskrifter og prinsipper som regulerer forhold rundt universell utforming og tilrettelegging. Samtidig er opp til lærestedene å følge opp med en hensiktsmessig organisering, konkretisere tiltak og ressursbruk for å følge opp og integrere tilretteleggingen som en naturlig del av virksomhetene.

De viktigste nasjonale lovparagrafene, forskriftene og styringsdokumentene er nevnt nedenfor med lenke til dokumentene, se også vedlegg 2.

Lover, forskrifter og andre styringsdokument
Universitets- og høyskoleloven, § 4-3, 2. og 5. ledd
Likestillings- og diskrimineringsloven § 21 og §18 om universell utforming av IKT
Forvaltningsloven § 2
Åndsverkloven §§ 55 og 56
Byggeteknisk forskrift
Tilstandsrapport på UiB bygg
UiB-forskrift § 5.6 Tilrettelagt undervisning

Dagens organisering ved UiB

Det er Universitetsstyret som har det overordnede ansvaret for all virksomhet ved UiB.

Læringsmiljøutvalget (LMU) er et lovpålagt, rådgivende utvalg for UiBs styre og ledes av viserektor for utdanning. LMU skal bidra til et fullt forsvarlig læringsmiljø for studentene ved UiB av hensyn til studentenes helse, sikkerhet og velferd (UHL §4-3). LMU rapporterer årlig til styret om UiBs arbeid med læringsmiljøet.

Ved UiB er mye av det operative ansvaret for tilrettelegging og læringsmiljø lagt til fakultets- og instituttnivået. Det er etablert tilretteleggingskoordinatorer på hvert fakultet og disse har dannet et tilretteleggingsnettverk for erfaringsutveksling, samordning og kompetanseheving.

Tilretteleggingsnettverket har fått sitt mandat fra STALF (Studieadministrativt lederforum). Det er ulik kapasitet ved de ulike fakultetene og det oppleves å være varierende praksis ved de ulike enhetene i forhold til tilrettelegging, kompetanseheving for alle ansatte og lederfokus generelt. Området oppleves i noen grad som nedprioritert i konkurranse med andre presserende saker.

Sentraladministrative avdelinger som har oppgaver knyttet til tilrettelegging og universell utforming har i større eller mindre grad etablert kontaktpersoner med særlig ansvar for oppfølging. Dette gjelder særlig SA i forhold til eksamensavvikling, EIA i forhold til universell utforming av fysiske arealer, ITA i forhold til tilrettelegging av digitale plattformer og UB i forhold til læringsmiljøet i sine lokaler. Området oppleves i noen grad som nedprioritert i forhold til andre prioriterte prosjekter og det er en svak koordinering og informasjonsflyt mellom avdelingene og mot fakultetsnivået. Generelt er også koblingen mellom administrativ og faglig linje om tilrettelegging svak og har liten oppmerksomhet.

Samlet sett så opplever styringsgruppen at det mangler mye på en planmessig koordinering av tilretteleggingsarbeidet ved UiB. Den enkelte kontaktperson gjør så godt man kan med de ressurser man har, men det etterspørres en tydeligere operativ plan utover eksamenstilrettelegging og ad. hoc løsninger i enkeltsaker. Samtidig så legger mange studieveiledere og andre ressurspersoner ned et stort arbeid i å finne løsninger når situasjoner oppstår og når enkeltstudenter trenger særlig

tilrettelegging. Det er likevel en tydelig observasjon i prosjektet at UiB mangler en helhetlig organisatorisk forankring og prioritering av universell utforming på sentrale områder, inkludert fysisk og digital tilrettelegging. Styringsgruppen ser det som nødvendig å både tydeliggjøre og styrke organisering, ressurstilgang, kompetanse og kommunikasjonslinjer mellom nivåene og på tvers hos de sentrale enhetene. En hovedanbefaling fra styringsgruppen er at det trengs en koordinerende enhet ved UiB med særlig kompetanse på området for å nå ambisjonen om "Gullstandard".

Sammen

Sammen, Studentsamskipnaden i Bergen, tilbyr en rekke tjenester til studenter, også i forhold til tilrettelegging. Sammen rapporterer at de finner det vanskelig å «finne frem» på UiB, og at de ofte, når de henvender seg, blir sendt rundt fra person til person, og fra avdeling til avdeling. Styringsgruppen mener at et tettere og mer koordinert samarbeid er nødvendig for å nå våre målsettinger på feltet.

Styringsgruppens forslag til ny organisering ved UiB

UiB er pålagt å utforme læringsmiljøet etter prinsipper om universell utforming. Dette innebærer å ta i bruk universell utforming som strategi ved utforming av:

- bygninger og uteområder (inkludert læringsarenaer i UiBs portefølje)
- informasjon og IKT
- studier/undervisning/eksamen/vurdering
- studentdrevne aktiviteter

Der hvor universell utforming ikke er tilstrekkelig skal UiB sørge for individuell tilrettelegging så langt det er mulig. Universell utforming og tilrettelegging er altså et ansvar som tilligger alle enheter ved UiB. Den enkelte enhet forventes derfor å være proaktiv i forhold til universell utforming innenfor sitt område og bidra til kunnskapsdeling der hvor det er aktuelt innad i organisasjonen.

Enhetene har, innenfor sine arbeidsområder, ansvar for å identifisere og fjerne barrierer som hindrer studenter med nedsatt funksjonsevne i å studere. Enhetene skal sørge for at identifiserte behov, samt pålagte oppgaver utføres gjennom nødvendige prioriteringer i enhetens budsjett og planer. Når det gjelder de ulike læringsarenaene UiB benytter, skal det også tas hensyn til universell utforming av disse. Dette betyr i praksis at man for eksempel bør legge obligatoriske aktiviteter, som ekskursjoner, til områder som er tilgjengelige for alle studenter.

Studieadministrativ avdeling

Studieavdelingen ved UiB har ansvaret for all saksbehandling i forhold til tilrettelagt skoleeksamen. Denne oppgaven fungerer bra og forutsettes videreført.

Styringsgruppen anbefaler at SA oppretter en egen enhet; SA Tilrettelegging som blant annet får følgende ansvar og oppgaver:

- Koordinator og rådgivende instans på feltet for fakultetene og andre sentrale enheter. Det vil blant annet si å tilby høy kompetanse innenfor fagfeltet tilrettelegging og hvordan man best kan tilrettelegge for studenter med ulike funksjonsnedsettelse og andre særskilte behov
- Pådriveransvar for oppfølging av UiB sin Handlingsplan for inkluderende læringsmiljø
- Prosesskartlegging av ulike prosesser knyttet til tilrettelegging.
- Ansvar for utarbeidelse, oppdatering og gjennomføring av kompetansehevingsplaner (tilrettelegging og universell utforming) for alle aktuelle grupper av ansatte
- Bistå Uniped med kompetanseheving for ansatte når det gjelder universell utforming og tilrettelegging for studieveiledere, undervisere, og øvrige ansatte

- Bistå med veiledning og /eller fellesmøter med studenter, fagmiljø og andre parter ved behov
- Ansvar for innkjøp og drift av utstyrspool etter modell fra NTNU. Utstyrspoolen er ment å inneholde alt av nødvendig utstyr en student med et tilretteleggingsbehov måtte trenge, både teknisk utstyr og møbler. Prosjektet ser for seg at poolen bygges opp organisk gjennom målrettede innkjøp etter innmeldte behov fra blant annet tilretteleggingsnettverket.
- Ansvar for UiB intern utlysning og fordeling av midler til relevante tiltak ved enhetene som individuelle mentorer, kompetansehevingstiltak, spesialutstyr, relevante prosjekter og annet
- Ansvar for kampanjer og andre hensiktsmessige tiltak for å fremme fagfeltet internt på UiB og eksternt
- Etablere hensiktsmessige sentrale tilbud, som for eksempel kurs og grupper, til studenter med funksjonsnedsettelse for å øke deres forutsetning for mestring av studiene, gjerne i samarbeid med Sammen
- SA Tilrettelegging skal påse at det fattes enkeltvedtak i alle saker som berører tilrettelegging
- Ansvar for drift av Tilretteleggingsnettverket, og gjennom dette nettverket holde seg oppdatert og synliggjøre det arbeidet som gjøres i organisasjonen på feltet universell utforming og tilrettelegging
- Rapportere årlig status til LMU i forhold til målene i handlingsplanen

Fakultetene

Styringsgruppen anbefaler at:

- Fakultetene har det lokale ansvaret for at studenter med funksjonsnedsettelse sikres likeverdige opplæringsmuligheter ved sine studieprogram, og må derfor sørge for å identifisere og bidra til å fjerne barrierer som er til hinder for dette
- Fakultetene skal påse at det fattes enkeltvedtak i alle saker som berører individuell tilrettelegging
- Veiledning skal tilbys så nært studenten som mulig og fakultetet har ansvar for at studentene får et tilfredsstillende veiledningstilbud på fakultets-, institutt- eller programnivå
- Spesialkompetanse og støtteveiledning skal trekkes inn fra SA Tilrettelegging/Sammen ved behov.
- Tilrettelegging som krever faglige vurderinger er fakultetenes ansvar, dette gjelder både undervisning, vurdering og praksis. SA Tilrettelegging kan bistå med råd og kompetanse knyttet til hva som kan være nødvendige og hensiktsmessige tilretteleggingstiltak
- Ansvar for tilrettelegging av hjemmeeksamen og alle andre vurderingsformer, bortsett fra skoleeksamen, som er lagt til SA.
- Fakultetene skal være representert i Tilretteleggingsnettverket, og fakultetsledelsen har ansvar for å sikre at det er avsatt nok tid i stillingen til arbeidet, inkludert deltakelse i ulike former for kompetanseheving.
- Fakultetene har ansvar for å rapportere på gjennomføring av tiltak for et inkluderende læringsmiljø for studenter med funksjonsnedsettelse. Rapportering skal skje via Tilretteleggingsnettverket

Studentene

- For at plikten til individuell tilrettelegging skal inntre har studenten ansvar for å gjøre universitetet oppmerksom på at vedkommende har et tilretteleggingsbehov
- Behovet må dokumenteres gjennom medisinske erklæringer eller andre bekræftelser fra lege eller annen relevant fagperson
- Studenten har et medansvar for å foreslå hensiktsmessige løsninger, og må gå inn i en aktiv dialog for å få avklart behov og mulige løsninger

- Studenten har plikt til å overholde fremsatte frister, samt til å gjennomføre sin del av avtalen når det gjelder individuell tilrettelegging
- Studenten er pliktig til å melde fra dersom det er forhold som endrer premissene for det tiltaket man har blitt enige om. Det gjelder særlig ved gjennomføring av tilrettelagt eksamen

Øvrige sentrale enheter

Selv om alle enheter har et ansvar for universell utforming og tilrettelegging innenfor sine områder, er det enkelte avdelinger, i tillegg til de overnevnte, som på grunn av sitt arbeidsområde vil ha et spesielt ansvar for å sikre at UIB er tilgjengelig for studenter med funksjonsnedsettelse. Dette er blant andre Eiendomsavdelingen og Avdeling for Campusservice som vil være drivkraft for universell utforming av bygningsmassen og uteområdene ved UIB, samt å bistå fagmiljøene i utforming av læringsarenaer.

Universitetsbiblioteket som har en avgjørende rolle i å sikre at tilbud og tjenester knyttet til biblioteket som læringsarena kan benyttes av alle. UNIPED og Læringslaben er viktige aktører for å bidra til at undervisningen er universelt utformet, og med det, tilgjengelig for flest mulig.

Kommunikasjonsavdelingen og IT-avdelingen er avgjørende for å sikre at alle studenter får tilgang til viktig informasjon og nødvendige digitale plattformer, og at dette er universelt utformet. ØKA har også en avgjørende rolle i å gjøre UiB stadig mer tilgjengelig gjennom å sikre at det i rammeavtaler, anbudsunderlag eller ordre fremgår hvilke konkrete krav til universell utforming som stilles til leverandør.

Undervisere

Styringsgruppen anbefaler at:

Underviserne har en sentral rolle i arbeidet med tilrettelegging, og det bør derfor arbeides videre med den faglige linjen og Unipeds rolle i det videre arbeidet. Hvorvidt tilrettelegging av undervisningsaktiviteter skal inngå i alle kurs, i noen kurs eller om det skal være egne kurs, må avklares i samarbeid med dem. Dette vil være naturlig å legge til de ansatte i den nye enheten vi foreslår opprettet på Studieavdelingen.

Tilretteleggingsnettverket

Tilretteleggingsnettverket har sitt mandat fra STALF, se vedlegg 1. Tilretteleggingsnettverket har selv foreslått endringer i dette mandatet ut fra anbefalingene under, vedlegg 2. Endelig revidering av nettverkets mandat bør skje i samspelet mellom SA og nettverket selv og forankres i STALF.

Styringsgruppen anbefaler at:

- Tilretteleggingsnettverket skal ledes og koordineres av SA
- Tilretteleggingsnettverket skal gjennom kompetanseheving, erfaringsutveksling og problemløsning bidra til likeverdig praksis på tvers av fakultet når det gjelder universell utforming og tilrettelegging for studenter
- Tilretteleggingsnettverket skal rapportere til STALF og orienterer til LMU om arbeidet som blir gjort på de ulike enhetene på området universell utforming og tilrettelegging
- Tilretteleggingsnettverket skal bidra til oppfølging av den ansvars- og oppgavedelingen, samt fokusområdene som er vedtatt i Handlingsplan for tilrettelegging
- Veiledning av studenter er en viktig oppgave for UiB, og prosjektet vil foreslå at alle studenter med nedsatt funksjonsevne eller andre særskilte behov, spesifikt tilbys en årlig veiledningssamtale.

- Saksbehandler som jobber med tilrettelegging ved skoleeksamen på SA bør være med i nettverket eller i hvert fall delta på møtene som observatør.
- Prosjektet foreslår å endre mandatet til nettverket slik at kompetansehevingstiltakene som foreslås inkorporeres i mandatet, se eget vedlegg.

Ressursbehov og veien videre

For å styrke arbeidet å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter for alle studenter ved UiB, vil det kreve både en kompetanseheving, økt oppmerksomhet og ekstra ressurser.

Styringsgruppen anbefaler:

To nye faste stillinger lagt til SA (ca. 2mill)

Det er en tydelig observasjon i prosjektet at det ved UiB mangler en sentral pådriverrolle med kompetanse til å støtte og koordinere arbeidet med å skape et inkluderende arbeidsmiljø for studenter med ulike typer funksjonsnedsettelse. Det er også en observasjon at ulike avdelinger/fakulteter i ulik grad har satt av nok ressurser eller har nok kompetanse til å ivareta dette feltet på en profesjonell og helhetlig måte.

Det bør, i første omgang, ansettes minst 2 nye rådgivere i 100 % stillinger ved SA for å skape et fagmiljø som kan ivareta rollen med å sikre en helhetlig god tilretteleggingspraksis ved UiB. Disse skal blant annet bidra til en helhetlig UiB policy på området, koordinere og kompetanseutvikle Tilretteleggingsnettverket, bidra til tydeligere kommunikasjonslinjer mellom avdelingene og generelt være pådrivere i arbeidet med å få UiB opp til Gullstandard i henhold til handlingsplanen. Denne sentrale ressursøkningen må suppleres med tydeligere ansvar og forventninger til fakulteter og andre relevante fagavdelinger ved UiB. For eksempel vil det være nødvendig å jevnlig gjennomgå sentrale IKT løsninger for å oppfylle gjeldende krav til universell utforming. SA Tilrettelegging vil ha en pådriverrolle i samarbeid med IT-avdelingen som den operative enhet.

Bakgrunnen for at vi foreslår disse to stillingene, er blant annet at vi har studert andre utdanningsinstitusjoner og hvordan de løser sitt tilretteleggingsarbeid. NTNU, som er kjent for sitt målrettede og gode arbeid med tilrettelegging, har 5,5 årsverk sentralt i en egen enhet som arbeider innen dette feltet. Det er usikkert om det vil være nok med 2 sentrale stillinger ved UiB, og en ytterligere styrking må vurderes ut fra behov.

Budsjettpost øremerket tilretteleggingstiltak – Utstyrspool (ca.2,5 mill. - fast årlig sum)

Ved NTNU disponerer denne sentrale avdelingen med tilrettelegging som ansvarsområde, et budsjett på 5 mill. til ulike relevante tiltak. Styringsgruppen anbefaler at UiB starter med en budsjettpost på 2,5 mill. Budsjettet disponeres av SA og det skal være mulig for fakultetene og andre avdelinger å søke om tilretteleggingsmidler fra denne potten. Noe av grunnen til at midlene foreslås disponert av SA Tilrettelegging, er at søknader skal kunne behandles fort og uten opphold. NTNU fortalte at de ofte kunne få inn en søknad en mandag, og at vedtak om tildeling var fattet dagen etter. Potten skal brukes til både kompetansehevingstiltak, ulike bevisstgjøringskampanjer og til særlige tilretteleggingstiltak, inkludert utstyr/utstyrspool for utlån. Denne potten kommer i tillegg til allerede viktige avsetninger ved EIA for Universell arealutforming.

Universelle IKT løsninger - Analyse og tiltak (500 000)

1) UiB bør ha økt fokus på universell utforming av de «vanlige» IKT løsningene som MittUib, uib.no, Litteraturkiosk, Tredjepartsportalen etc. Disse løsningene er ment for alle studenter, men som

kanskje ikke er like tilgjengelige for alle likevel, for eksempel for de med ulike typer synshemminger. Våre digitale plattformer og systemer blir viktigere og viktigere ettersom mer og mer av undervisning og undervisningsmaterieell gjøres digitalt. Universell sin rapport om utforming av IKT i sektoren fremhever behov for et løft i sektoren på dette området. IKT krav til universell utforming vil også bli et myndighetskrav fra 2021.

<https://www.universell.no/uu-digitale-laeremidler/>

2) UiB bruker ulike IKT spesialsystemer som er rettet inn mot tilrettelegging for studenter. Samtidig oppleves denne porteføljen å være mer eller mindre tilfeldig sammensatt og det mangler både en oversikt og en kompetent analyse av behov og oppdateringer. Det er behov for en gjennomgang, analyse og anbefaling av relevante IT hjelpemidler ut fra et tilretteleggingsperspektiv. En slik analyse krever særlig kompetanse og bør trolig kjøpes eksternt.

Det er nødvendig å avklare en del forhold før vi kan bestille en ekstern analyse, for eksempel:

1. Hva er egentlig porteføljen av systemer/nettsider som bør/skal være universelt utformet?
2. Hva er tilstanden på disse ved UiB?

De to stillingene ved SA bør få en sentral rolle i å arbeide frem denne type avklaringer og lage en bestilling/kravspesifikasjon sammen med IT-avdelingen. En ekstern analyse kan også avdekke andre digitale forhold som bør tas tak i og forbedres.

Det er viktig for UiB å ha et godt læringsmiljø for alle våre studenter, samtidig er læringsmiljøet en viktig profilerings- og rekrutteringsarena i nasjonal og internasjonal konkurranse. Det er også slik at et godt læringsmiljø påvirker rekrutteringstall og studieprogresjonen hos den enkelte student. I en situasjon der utdanningsinstitusjoner opplever en betydelig prosentvis økning i studenter med behov for tilrettelegging, vil de økonomiske gevinstene av «Gullstandard» kunne bli merkbare.

Hovedkilder

Lovdata.no

Universell.no

UiB Handlingsplan for læringsmiljø

Henriksens rapport: "Veien til Gullstandard"

Vedlegg

1. Gjeldende mandat for tilretteleggingsnettverket
2. Forslag til nytt mandat for tilretteleggingsnettverket
3. Henriksens rapport "Veien til Gullstandard"

1. Opprinnelig mandat for tilretteleggingsnettverket

Nettverk for tilrettelegging har fått følgende mandat fra Studielederforum 19. september 2018.

Være et nettverk for diskusjon og erfaringsutveksling på tvers av fakultet og avdelinger innen tilretteleggingsfeltet

Være en arena for kompetanseheving innen tilrettelegging for kontaktpersonene ved fakultetene

Nettverket skal ha som mål å koordinere og samkjøre rutiner, prosedyrer og interninformasjon om tilrettelegging for studenter.

Nettverket rapporterer ved slutten av studieåret (mai-juni) til Studieadministrativ avdeling (STALF). Læringsmiljø utvalget (LMU) får rapporten til orientering.

Sammensetning

Nettverket består av ett medlem fra hvert fakultet med. Fakultetene bestemmer selv om det skal være personlig vara, eller om vara plukkes ut for hvert møte. Nettverket skal også tilknytte seg resurspersoner fra aktuelle avdelinger og SAMMEN. Disse kan møte ved relevans til saklisten. Aktuelle avdelinger er SA, EIA og ITA. SAMMEN og de aktuelle avdelingene skal selv utnevne resurspersoner for en varighet de selv ønsker.

Organisering

Ledelse av nettverket går på omgang mellom fakultetene og SA med ett års varighet (et studieår). Avdelinger som kun deltar ved behov (SA, EIA, ITA og SAMMEN) har ikke et lederansvar og skriver heller ikke referat.

Ledervervet går på omgang blant medlemmene etter følgende tentative rekkefølge:

HF (2017/2018)
MN (2018/2019)
MED (2019/2020)
PSYK (2020/2021)
SV (2021/2022)
JUR (2022/2023)
KMD (2023/2024)

Møtene holdes normalt ved det fakultetet som til enhver tid har ledervervet.

Møtetidspunkt bør settes i relasjon til rutetidene for Campusbussen

Det skal skrives referat fra møtene

Referatskriving går på runde blant de av nettverkets medlemmer som ikke har lederfunksjonen.

Deling av informasjon

Det er opprettet en e-postliste på tjinno: **nettverk_for_tilrettelegging** der alle i Nettverket er registrert som ansvarlige og kan legge til og fjerne navn i tråd med endringer ved sine enheter.

E-postadressen er: nettverk_for_tilrettelegging@uib.no

Listen ryddes av påtroppende leder ved lederskifte.

2. Forslag til nytt mandat for tilretteleggingsnettverket (Forslag fra nettverket selv)

Nettverk for tilrettelegging har fått følgende mandat fra Studieadministrativt lederforum (STALF) dato

Nettverket skal:

- være en arena for diskusjon og erfaringsutveksling på tvers av fakultet og avdelinger innen tilretteleggingsfeltet
- være faglig oppdatert innen tilretteleggingsfeltet. Det innebærer:
  - Deltakelse på Universells konferanser jevnlig
  - Deltakelse på interne fagseminar i nettverket
- ha ansvar for å spre fagkunnskap om tilretteleggingsfeltet på fakultetet. Dette kan gjøres ved å:
  - Holde korte årlige eller semestervise fagseminar for studieadministrasjonen
  - Være bidragsytere ved kurs og større faglige seminar i regi av UiB
  - Være en ressursperson for studieadministrasjonen ved hvert fakultet
- koordinere og samkjøre rutiner, prosedyrer og informasjon om tilrettelegging for studenter
- utforme og holde oppdatert en ressurside på uib.no for studenter og ansatte om tilrettelegging
- rapportere til STALF for hvert studieår. Læringsmiljøutvalget (LMU) får samtidig rapporten til orientering.

Ledelse og organisering

Nettverket ledes av Studieavdelingen. Leder har ansvar for å sikre at nettverket arbeider systematisk med utvikling og forbedring innen tilretteleggingsfeltet ved UiB. Det skal arrangeres minst to nettverksmøter per semester.

Videre skal leder holde seg faglig oppdatert på feltet, vedlikeholde kompetansehevingsplan for nettverket og iverksette større tiltak som informasjonskampanjer, kurs og fagseminar på tvers i organisasjonen med støtte fra nettverket og kompetansemiljø ved UiB.

Nettverket skal bestå av ett medlem fra hvert fakultet med vara. Medlemmene er fakultetenes koordinator for tilrettelegging. Fakultetene bestemmer selv om det skal være personlig vara, eller om vara plukkes ut for hvert møte. Saksbehandler som jobber med tilrettelegging av eksamen har fast plass i nettverket. Nettverket skal også knytte til seg ressurspersoner fra aktuelle kompetansemiljø som EIA, ITA og SAMMEN. Disse kan møte ved relevans til sakslisten.

Kompetanseheving

Tilretteleggingsnettverket trenger verktøy for å kunne jobbe riktig og effektivt. Spesielt pekes det på behov for kompetanse i forhold til spesifikke diagnoser og emner, for eksempel; «de vanskelige samtalene».

Som tidligere beskrevet er det veldig variabelt hvor mye tid den enkelte studieveileder har satt av til tilretteleggingsarbeid, og da er det også begrenset hvor mye tid de opplever å kunne bruke på kompetansehevende tiltak. Et eksempel på dette er fra januar 2019. Da mottok alle i tilretteleggingsteamet et tilbud fra Sammen og Bergensklinikkene om et kurs i veiledningsteknikker.

Varighet: 50 timer. Kurset ble dessverre avlyst pga. manglende påmelding. Dette kurset var tilsvarende et opprinnelig UiB-utviklet kurs, og NTNU, som plukket det opp fra UiB, holder fortsatt dette kurset for sine ansatte som arbeider med tilrettelegging. UiB sluttet med dette kurset for en del år tilbake.

Vi foreslår at det også settes opp kurs for alle som arbeider med tilrettelegging. Dette kan ha en frivillig påmelding. Gruppen er usikre på hvor eierskapet til disse kursene skal ligge og om dette bør være sentralt på UiB eller på de enkelte fakultetene/instituttene.

Aktuelle emner for videre kompetanseheving;

- Veiledningsteknikker
- Når skal det fattes enkeltvedtak og når er det greit å avtale tiltak over bordet?
- Tiltak for ulike diagnoser og utfordringer – eksempel på «best practice»
- Et tema er lovverk opp mot myter; er en forelesning et åndsverk? Hva skal det gjøres et enkeltvedtak på?
- Hvor får man midler til å kjøpe en stol? Hvorfor tar det fire måneder å skaffe en parkeringsplass til en student i rullestol? Hvorfor tar det 6 måneder å skaffe en stol?
- Et annet tema er tiltak som studiekonsulentene kan gjøre noe med.
- Tema: den vanskelige samtalen
- Hva kan sammen gjøre?
- Hva kan hjelpemiddelsentralen gjøre?
- Hva kan A2G bidra med?
- Veiledningsteknikk

Velkommen som studieveileder ved UiB – Kurs for nye ansatte studiekonsulenter. Bør eies av UiB sentralt, men ligger utenfor dette prosjektets mandat.

3. Henriksens rapport; Veien til Gullstandard

PROSJEKTRAPPORT OG TILTAKSPLAN: TILRETTELEGGING FOR STUDENTER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE VED UIB – VEIEN MOT «GULLSTANDARD»

Sander Oliver Henriksen
Universitetet i Bergen
03.08.2018 1

Innhold

1. Innledning	2
2. Læringsmiljøutvalget(LMU) ved UiB – mandat	2
3. Bakgrunn, mandat for dette arbeidet og arbeidsprosessen	2
4. Rapportens oppbygning	3
5. Sentral oppgave → Fakultetsansvar	4
6. Tilrettelegging ved UiB i dag.....	4
6.1. Tilrettelegging ved eksamen	4
6.2. Arbeidet ved fakultetene	5
7. Hva som fungerer	5
8. Hva som ikke fungerer	6
8.1. Mindre fakulteter versus større fakulteter og utfordringer	7
9. Forslag til forbedringstiltak	9
9.1. Tilrettelegging for studenter med psykiske lidelser	12
9.2. Universell utforming	12
9.3. Oppsummering: endring av dagens praksis og hvordan oppnå gullstandard på tilrettelegging	13
9.3.1. «UiB Tilrettelegging»	13 2

1. Innledning

«Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.» (Universitets- og høyskoleloven § 4-3. om læringsmiljø).

I bestemmelser om læringsmiljøet kommer det fram at institusjonen står ansvarlig for å sikre at læringsmiljøet blir ivaretatt. Så langt det er mulig skal utformingen av arbeidsmiljøet sørges for ved at adkomst og lokaler er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere og at læringsmiljøene tilfredsstillere kravene til universell utforming. Funksjonshemmede studenter møter på flere utfordringer i studiehverdagen som krever tilrettelegging. Barrierene kan være fysiske, men også pedagogiske og sosiale. UiB er en stor og sammensatt institusjon. Ansvar for tilrettelegging ligger hos hvert enkelt fakultet. Ulik praksis gjør at tilbudet er forskjellig ved fakultetene, og derfor er det behov for en kartlegging av tilbudet som gis studenter som trenger tilrettelegging. Målet med denne kartleggingen er å få en systematisk gjennomgang for å gjøre tilbudet bedre enn det er i dag.

2. Læringsmiljøutvalget(LMU) ved UiB – mandat

Læringsmiljøutvalget(LMU) ved UiB er oppnevnt av universitetsstyret for å sørge for at bestemmelsene i § 4-3 blir gjennomført. LMU rapporterer årlig til universitetsstyret. Utvalget velger hvert år leder blant institusjonens og studentenes representanter. LMU har et *spesielt* ansvar for studenter med funksjonsnedsettelse og universell utforming ved UiB. LMU skal se til at den enkeltes studiesituasjon blir tilrettelagt på best mulig måte, og det skal legges vekt på at LMU blir informert tidlig i pågående prosesser, og avdelingene og fakultetene skal aktivt søke LMUs syn og medvirkning. LMU kan også selv ta initiativ til innsamling av relevante data som angår læringsmiljøet, i tillegg til at de enkelte deler av virksomheten, enkeltstudenter, ansatte og samskipnaden kan be om å få tatt opp slike saker i LMU.

3. Bakgrunn, mandat for dette arbeidet og arbeidsprosessen

Formålet med denne rapporten er å gi en oversikt over utfordringene UiB har hva angår tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse, og kommer med forslag til tiltak for hvordan tilbudet kan bli bedre. Arbeidet baserer seg blant annet på egenerfaringer med tilretteleggingen ved UiB. På denne bakgrunn ble undertegnede bedt om å kartlegge hvordan arbeidet med tilrettelegging for studenter med fysiske, pedagogiske og sosiale barrierer ved UiB fungerer i dag, foreslå tiltak for hvordan UiB kan få gode systemer for denne gruppen av 3

studenter, og hvordan institusjonen generelt kan bli bedre på tilrettelegging. Åpenbart skal UiB følge regelverket knyttet til dette, men visjonen er å få gullkantede former på all form for tilrettelegging slik at alle studenter – på tross av fysiske, pedagogiske og sosiale barrierer, skal kunne være og studere på universitetet – på samme måte som alle andre studenter. Denne rapporten skal være et bidrag til dette.

I tillegg til egenerfaringene, baserer rapporten seg på intervjuer med kontaktpersonene for tilrettelegging og studiesjefene ved alle fakultetene.¹ Da dette prosjektet ble gjennomført om sommeren og midt i ferietiden, er studenter med funksjonsnedsettelse ikke intervjuet. Det er de ansattes perspektiver som blir belyst. Iren Igesund ved Studieadministrativ avdeling(SA) har også bidratt med sine erfaringer om arbeid med tilrettelegging. Igesund hadde det sentrale ansvaret for tilrettelegging ved undervisning før det ble desentralisert til fakultetene i 2012.

¹ MN, KMD, Jur, Med, Psyk, HF, SV

Intervjuene ble lagt opp for å kartlegge følgende komponenter:

- Hvordan fakultetene jobber med tilrettelegging
- Hva som, etter fakultetenes vurdering, fungerer bra for studenter med behov, og hvilke barrierer studentene møter i studiehverdagen
- Hva som ikke fungerer
- Hva som bør gjøres annerledes
- Hvilke tiltak som bør igangsettes for at UiB skal få gullstandard på dette feltet

I dette arbeidet ligger det til grunn at ansvaret for tilrettelegging fortsatt skal være noe som skal styres og administreres fra fakultetsnivå.

4. Rapportens oppbygning

Rapporten starter med å gjøre rede for hvordan ting vedrørende tilrettelegging ved UiB fungerte da dette fortsatt var en oppgave som ble styrt og organisert fra sentralt nivå. Deretter presenteres dagens praksis og hvordan fakultetene jobber med tilrettelegging. Her gjennomgås generelt hva som fungerer og hva som ikke fungerer, og hvilke utfordringer fakultetene støter på i dag. Dernest kommer ulike forslag til tiltak for hvordan UiB kan jobbe for å forbedre sin praksis for tilrettelegging. Avslutningsvis kommer en oppsummering og forslag til hvordan UiB i fremtiden kan få gullstandard på tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse. 4

5. Sentral oppgave → Fakultetsansvar

Fram til 2012 var alt vedrørende tilrettelegging for undervisning en sentral oppgave der en person hadde ansvar for all tilrettelegging ved hele UiB. Det fantes et eget kontor der studenter med ulike barrierer i studiehverdagen kunne henvende seg for å få hjelp med å få kartlagt sine behov. I 2012 ble tilretteleggingsfunksjonen lagt ut til fakultetene. Desentraliseringen av disse oppgavene ble gjort fordi det er fakultetene som sitter med all informasjon om fag og studenter, og hovedansvaret og dialogen mellom studentene skal være lettere ved å ha denne funksjonen på fakultetsnivå. Tidligere erfaringer med å ha dette sentralt, understøtter dette. Tilbakemeldingene fra Igesund er at hun tidvis ble et «unødvendig mellomledd» ved at hun til enhver tid måtte snakke med det aktuelle fakultetet om saken det gjaldt for å få en så individuell tilrettelegging som mulig. Derfor kan det være en fornuftig løsning slik det fungerer nå, men det er imidlertid grunnlag for å stille spørsmål omkring et hvert fakultets kunnskap og kompetanse knyttet til tilrettelegging, behov, funksjonshemninger, andre diagnoser med mer. Da disse oppgavene lå sentralt, hadde tilretteleggingsfunksjonen mer avsatt tid enn i dag, og muligheten for å sikre seg nødvendig kompetanse lå bedre til rette.

6. Tilrettelegging ved UiB i dag

Tilretteleggingen ved UiB har i dag følgende framgangsmåte: dersom en student av ulike årsaker har behov for tilrettelegging av studieløpet, skal institusjonen sørge for det og kartlegge tilretteleggingsbehovet. Men dette fordrer at studenten selv tar kontakt med sitt aktuelle institutt, og informerer om de tiltakene det er behov for. UiB tilbyr i dag følgende hjelp gjennom samtale mellom student og kontaktperson for tilrettelegging og/eller institutt: rådgiving og behovsutredning, tilrettelegging i studiesituasjonen og ved eksamen, og informasjon og veiledning om aktuelle tjenester, som for eksempel hjelpemidler eller bolig. Videre kan dialog med fagmiljøene eller andre aktuelle opprettes ved behov. Imidlertid oppfordres studenten selv til å ta kontakt med fagmiljøet ved sitt institutt.

6.1. Tilrettelegging ved eksamen

Studentene kan søke om tilrettelegging ved eksamen hvis de på grunn av sykdom, skade eller funksjonshemming ikke kan gjennomføre eksamen på ordinær måte. Tilretteleggingen skal da foregå på en slik måte at det oppveier funksjonshemming eller skade sånn at alle kandidatene i størst mulig grad prøves likt. Formene for tilrettelegging ved eksamen er ulike og varierer etter hvilke behov studentene måtte ha. Denne funksjonen ligger sentralt. 5

6.2. Arbeidet ved fakultetene

Når en student melder sine behov, enten til instituttet sitt eller snakker direkte med kontaktpersonen for tilrettelegging ved fakultetet, blir arbeidet med tilrettelegging igangsatt. Formålet er å legge til rette for en studiehverdag som er så tilpasset som mulig den enkeltes behov og ønsker, og planleggingen gjøres i samråd med studenten.

Det varierer om studentene tar kontakt med fagmiljøet eller kontaktpersonen for tilrettelegging om sitt behov. Det er også ulik praksis ved fakultetene omkring hvem som skal ha ansvar for hva når det kommer til tilrettelegging. Ved noen fakulteter har kontaktpersonen for tilrettelegging ansvar for alt, både praktisk tilrettelegging, som for eksempel fast lesesalsplass, rom eller parkeringsplass, og alt som omhandler fag og undervisning. Ved andre fakulteter, er all fag -og undervisningsrelatert tilrettelegging lagt til instituttene, fagmiljøene og andre studieveiledere. Ansvarsfordelingen varierer fra fakultet til fakultet, og fra institutt til institutt. Noen fakulteter melder at det fungerer bra å flytte tilretteleggingen fra kontaktpersonen for tilrettelegging til instituttet og til andre studiekonsulenter. Tilbakemeldingen er at dette er bra da studenten kun har en person å forholde seg til.² Ved andre fakulteter synes det å være en liten frustrasjon blant studiekonsulenter knyttet til ansvarsfordelingen når det kommer til tilrettelegging. Frustrasjon retter seg mot at de har fått et ansvar de trodde lå hos fakultetets person for tilrettelegging, men istedenfor har studiekonsulentene ved instituttene fått ansvaret for fag- og undervisningsrelatert tilrettelegging. Tilbakemeldingene er at dette forringer annet arbeid og går på bekostning av ivaretagelsen av øvrige studenter. Det er tydelig at det ved enkelte fakulteter er for mange uavklarte roller og uklar ansvarsfordeling, og ting flyter.

² Dette er tanken ved å ha en person ved fakultetet med dette ansvaret, men problemet er at denne ikke er tilstede på det aktuelle instituttet.

7. Hva som fungerer

Eksempel fra MATNAT: Som et ledd i MATNATs program «kom i gang» ved semesterstart har de også integrert tilrettelegging som en egen del. Studentene melder inn sine behov digitalt like etter semesterstart, og så blir det arrangert et møte med kontaktpersonen for tilrettelegging for å kartlegge situasjonen og behovet(ene), enten det er tilrettelegging ved eksamen eller andre studierelaterte tilrettelegginger. Ved å gjøre det på denne måten, er det lettere for kontaktpersonen å komme i kontakt med studenten, bli kjent med behovene, og ikke minst får man igangsatt tiltak tidlig nok. 6

Tilretteleggingen som studentene får ved eksamen fungerer, etter fakultetenes vurdering, bra og de har ikke erfart problemer knyttet til dette. Studentene vet hva de trenger og universitetet vet hva som gjelder ved eksamen.

Noen studenter kan ha behov for å få endret vurderingsform ved eksamen. Her er det også ulik praksis mellom fakultetene – ved noen fakulteter får man endre vurderingsformen, ved andre ikke. Flere faktorer kan spille inn her – type fag, oppbygningen av programmet og lignende. Imidlertid gir enkelte tilbakemelding om at fagmiljøene noen ganger i disse tilfellene ikke tillater å endre vurderingsform – uten noen faglig begrunnelse, selv om det skulle være et behov for studenten. Det samme gjelder for filming og opptak av forelesning, og bruk av mikrofon.³ Det meste som angår tilrettelegging avhenger av behovene studenten måtte ha, men stort sett fungerer ting ganske godt – så lenge studenten selv melder fra, og at tiltakene kommer i gang tidsnok. Flere fakulteter bruker mentorordningen gjennom NAV for å hjelpe studenter som møter fysiske barrierer og trenger praktisk hjelp i studiehverdagen. Dette fungerer svært godt.

³ Ved de største fakultetene med mange institutter og folk, kan det være svært utfordrende å få oversikt, men også å få gehør for ulike studentbehov. For eksempel er det å få en foreleser til å benytte mikrofon eller teleslynge vanskelig – fordi at de vitenskapelige ansatte ikke ønsker å bruke det i forelesning. Det samme gjelder bruk av PowerPoint eller andre digitale løsninger som kan forenkle studiesituasjonen for hørsels- eller synshemmede studenter.

Hva som fungerer:

- Tilrettelegging som del av MATNATs semesterstartprogram «Kom i gang»
- Tilrettelegging ved eksamen
- Mentorordningen til NAV

8. Hva som ikke fungerer

Selv om det av personvern hensyn ikke er mulig å lage register over studenter som trenger tilrettelegging, er det imidlertid et ønske fra flere fakulteter å ha en eller annen form for oversikt over antall studenter som trenger tilrettelegging og hvilke behov det dreier seg om. Dette begrunnes med at de – kontaktpersonene eller instituttene – da ville få et større overblikk og ikke minst komme i gang tidligere. Det er et problem flere steder - tilretteleggingstiltak kommer i gang for sent i semesteret, noe som er både fakultetet og studenten selv sitt ansvar. Hvis studenten selv ikke har meldt inn sine behov, er det vanskelig å tilrettelegge. Imidlertid er tiden mellom svarfrist på studieplass og semesterstart veldig kort, og det kan være vanskelig å få på plass alt angående tilrettelegging tidsnok. Når de kommer i gang med tiltak først etter semesterstart, kan timeplanen by på problemer når det kommer til bytting av rom – da er kabalen 7

lagt. Kanskje vil det være en ide å opprette dialog med samordna opptak for nye studenter, eventuelt skrive i svarmailen etter at man har søkt om studieplass ved UiB, at man må ta kontakt med sitt aktuelle fakultet med en gang dersom man har et eller flere behov for tilrettelegging i studieløpet.

Forslag til tiltak:

- Alle fakultetene åpner for å få vurdert alternativ vurderingsform
- Det stilles krav til samtlige vitenskapelige ansatte om å bruke mikrofon, eller gjøre andre tilpasninger for hørsels -og/ eller synshemmede studenter i forelesning og seminar
- Rett til filming og opptak av forelesning der dette er mulig å gjennomføre
- Lag et «lovlig» registreringssystem for studenter med ulike behov som gjelder for hele studieløpet
  - Behovene kan bli registrert tidlig nok og man får en god individuell tilrettelegging
  - Informasjonsflyten mellom tilretteleggerne og fakultetene kan bli bedre
- Tidlig dialog med samordna opptak
  - Eget punkt om tilrettelegging i svarmailen etter søkt studieplass

8.1. Mindre fakulteter versus større fakulteter og utfordringer

Ved de mindre fakultetene med få studieprogrammer, kan det være lettere å få oversikt da alt er på et og samme sted. Eksempelvis skiller juridisk fakultet og KMD Møllendal seg ut her. Jusbygget er universelt utformet. Ved behov kan studenter som ønsker det også få eget kontor eller egen sitteplass på jusbygget. Der er det også gode muligheter for parkering, både vanlig og HC-parkering. Det samme gjelder for KMD Møllendal. Juridisk fakultet har praksis om at alle forelesninger filmes og er digitalt tilgjengelig, dette fungerer godt. De har gode prosedyrer og gode oppfølgingsrutiner, og de virker til å ha systemer for det aller meste. De som har psykiske utfordringer følges kontinuerlig opp av studieadministrasjonen, spesielt hvis de henger etter med studiepoeng. Generelt har juridisk fakultet gode ordninger for oppfølging av studenter.

Bygget til KMD Møllendal er helt nytt og fungerer på alle vis. Det er heis, parkering og lett å komme frem. De har ikke så mange studenter med fysiske barrierer, men heller noen med psykiske utfordringer og lese- og skrivevansker. Disse får den hjelpen de skal ha, for eksempel egne rom. På KMD Møllendal er det god dialog mellom kontaktpersonen, infosenteret og de øvrige studieveilederne. Ansvar er klart og rammene er lagt – det er studieprogram med få 8

studenter og lettere å få oversikt. Men også her ordnes ting på instituttnivå – uten å involvere kontaktpersonen, og det går fint. De tar opptak av forelesninger når det er behov for det, og det er ingen problem. Tilretteleggingen ved eksamen skjer også uten problemer.⁴ Ved KMD Møllendal er det også gode overganger for studentene hva gjelder tilrettelegging, det er dialog hele veien.

⁴ Eksamensformen her er annerledes enn andre steder ved UiB

⁵ Det er planlagt nytt bygg for Griegakademiet i Møllendalsveien i løpet av noen år. Dette vil tilfredsstille kravene om universell utforming.

KMD har to bygg, og ved Griegakademiet er ikke situasjonen som i Møllendalsveien.

Kontaktpersonen for tilrettelegging ved KMD har i liten grad oversikt over hva som skjer på Griegakademiet og kjenner ikke til eventuelle tilretteleggingsbehov der, men tilsynelatende går det bra da de ordner opp internt ved instituttene. Imidlertid var det et tilfelle med en rullestolbruker ved Griegakademiet som ventet to år (fire semestre) før det ble montert opp en trappeheis. I mellomtiden ble studenten båret opp og ned av sine medstudenter. Denne saken kjente kontaktpersonen for tilrettelegging ved KMD ikke til, men de hadde ordnet det internt ved Griegakademiet.⁵

Romløsningen ved flere av fakultetene er lite gunstig. Det er gammel bygningsmasse, men romsituasjonen er også problematisk av andre grunner; Det er mange folk og institutter - og mange med sine egne preferanser - for eksempel knyttet til rom og hvor man vil være eller hvordan «man vil gjøre det i forelesning». For eksempel kan det å la seg filme, eller bruke mikrofon noen steder være et problem, fordi foreleser, nekter å bruke mikrofon i forelesning selv om det skulle være noen hørselshemmede studenter der. Det finnes en brosjyre ved UiB som heter «Studenter med funksjonsnedsettelse» som forklarer kort hvordan ansatte skal forholde seg til denne gruppen av studenter og tilpasse undervisningen deretter. Det kan dog virke som ikke alle forholder seg til brosjyren som man bør, og heller gjør ting på sin egen måte. Da det er ulik praksis ved instituttene, blir koordineringsarbeidet vanskelig å få til for studieveilederne.

Komplekse undervisningssituasjoner kan også gjøre at tekniske løsninger i undervisningssituasjonen er vanskelig, men med et regelverk kan det muligens bli bedre. Å skape gode overganger knyttet til tilrettelegging fra semester til semester kan være utfordrende, for eksempel for studenter som skal ta enkeltfag ved et annet fakultet. Da har ikke fakultet eller det aktuelle instituttet oversikt, og timeplanssystemet synes å være et problem, spesielt hvis studenten melder sent ifra. Eksempel fra HF: Det er totalt to auditorium som har mulighet for 9

lyd- og filmopptak. På småemner kan det være utfordrende å flytte en liten gruppe studenter til et av de store auditoriene, selv om det skulle være behov.

Forslag til tiltak:

- Brosjyren «Studenter med funksjonsnedsettelse» må gjøres kjent for samtlige undervisere ved UiB
- Etablering av regelverk og retningslinjer som gjør at alle undervisere gjøres ansvarlig for tilrettelegging i og av undervisning ved behov
- Rutiner og regler som sikrer og ivaretar overgangen fra et semester til det neste

9. Forslag til forbedringstiltak

Fagmiljøene ved de største fakultetene med mange institutter og mange mennesker må ansvarliggjøres når det kommer til tilrettelegging. Ansvarsfordelingen må være klar og de må aktivt bruke heftet «Studenter med funksjonsnedsettelse» for å sette seg inn i rettigheter og plikter som ansatt ved UiB. Et første steg i dette arbeidet er å bruke studieveilederne, men for å få det skikkelig på plass, må det komme et konkret regelverk som sørger for at fakultetene og de ulike fagmiljøene blir sitt ansvar bevisst – det er med andre ord behov for klare retningslinjer som setter studentbehov foran alt annet.

For å få dette til trengs mer ressurser til fakultetene – i første rekke i form av veiledning - kontaktpersonene trenger mer opplæring og informasjon – de må vite hva som er tilgjengelig og hva de må ha på plass – i dag er det ingen krav, ifølge noen fakulteter. Overføring av kompetanse til alle nye som får tilretteleggingsansvaret, i tillegg til at de får nok tid avsatt til å utføre rollen på en god måte, må sikres av og på fakultetet. Kompetansen finnes der, men blir ikke brukt. Ulik praksis vedrørende tilrettelegging på fakultetene gjenspeiler seg også i krav om innhenting av dokumentasjon fra studenten. Noen steder må dokumentasjon framvises hvert semester eller år, mens andre steder er det gode overganger og dokumentasjonen må innhentes kun én gang. Dette bør det også være et regelverk omkring, sånn at det er likt for alle – og at det blir profesjonalisert.

Forslag til tiltak:

- Retningslinjer som ansvarliggjør alle ansatte og som klargjør hva som gjelder når det kommer til tilrettelegging
- Overføring av kompetanse til kontaktpersonene for tilrettelegging

10

☑ Retningslinjer som sier at det ved varige funksjonsnedsettelse er tilstrekkelig å fremvise medisinsk dokumentasjon kun én gang

Dersom en student er tilknyttet flere fakulteter samtidig, må kommunikasjon mellom de ulike kontaktpersonene og /eller instituttene bli bedre. Dette betyr at det må være mulig for et fakultet å innhente informasjon vedrørende tilrettelegging om en student fra et annet fakultet uten at studenten trenger å gjøre noe mer enn å melde fra om sin overgang til nytt program/institutt/enkeltemner. For å få dette til må det lages noen retningslinjer eller et system som gjør det mulig for fakultetene å innhente nødvendig informasjon om studentene for å få tilrettelagt best mulig. Per i dag er dette ikke mulig å gjøre.

Forslag til tiltak:

☐ Retningslinjer som gjør det mulig for fakultetene å utveksle informasjon om studenter med tilretteleggingsbehov som er tilknyttet flere fakulteter samtidig.

Tilbakemeldingene fra fakultetene er at kontaktpersonrollen for ofte byttes på og at kompetanse vedrørende tilrettelegging er en mangelvare. Derfor er opplæring av kontaktpersonene et kjerneelement i arbeidet for å bli bedre. Flere fakulteter gir tilbakemelding om at de bare er kastet inn i dette og ikke har fått noen form for opplæring eller konkret kursing om tilrettelegging, og det etterspørres kurs og/eller konferanser. Imidlertid gjør de så godt de kan ved å sette seg inn i saker og problemstillinger, og de strekker seg langt for å tilfredsstille studentens behov.

Universell tilbyr hvert år kurs for kontaktpersoner for tilrettelegging, som også UiBs kontaktpersoner får tilbud om. Imidlertid har deltagelsen på disse konferansene visst nok vært lav. Begrenset tid avsatt til tilretteleggingsarbeid oppgis som en viktig årsak til at de ikke har deltatt på de kurs og konferanser som eventuelt blir tilbudt. Hvis mål er en profesjonalisert individuell tilrettelegging, er det å anbefale at kontaktpersonfunksjonen ved fakultetene styrkes i mye større grad enn i dag. For å oppnå dette trengs det større kontinuitet omkring personene for tilrettelegging, mer ressurser i form av kompetanse og tid og tettere samarbeid – både på fakultetet, men også mellom fakultetene. Ting kan tyde på at det i dag er et underforbruk på tilrettelegging ved UiB – flere har behov for tilrettelegging enn de som får det. Hva gjelder kunnskap omkring funksjonsnedsettelse og rettigheter og plikter blant vitenskapelige ansatte, er det å anbefale for eksempel å integrere tilrettelegging som egen del i U-Ped sine kurs ved 11

psykologisk fakultet. Det etterlyses at SA6 kan ha en rådgivende funksjon knyttet til tilrettelegging, i hovedsak knyttet til veiledning - rådgivning, informasjon, kompetanseoverføring og kompetanseheving – samtidig som fakultetene sitter med det utøvende ansvaret. I første rekke bør LMU – som har et særskilt ansvar for studenter med nedsatt funksjonsevne - få på plass et overordnet regelverk som konkretiserer hva alle på UiB skal gjøre vedrørende tilrettelegging. Det bør igangsettes en systematisk gjennomgang som et ledd i å ansvarlig-gjøre alle vitenskapelige og administrativt ansatte vedrørende ulike former for tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse.

Forslag til tiltak:

Alle fakulteter bør følge MATNATs praksis med «kom i gang»

Bedre dialog med samordna opptak sånn at arbeidet med tilrettelegging kan påbegynnes allerede etter sendt søknad om studieplass

☑ Det er mange ledd og folk som har ansvar for tilrettelegging ved UiB, og ansvarsfordelingen må bli tydeligere enn i dag – hvem har, og skal ha ansvar for hva:

- Hva skal fakultetet gjøre?
- Hva er EIAs funksjon og oppgaver?
- Hva er IT-avdelingens oppgaver?
- Hva er LMUs rolle og ansvar?
- Studieadministrativ avdeling (SA)?
- Nettverk for tilrettelegging?
- ☐ God og bedre informasjon til alle studieveiledere, og kommunikasjon med de ulike fagmiljøene - det er for desentralisert på fakultetene i dag

Det viktigste her er å få på plass tydelige retningslinjer for hva som gjelder og hva de ulike instansene skal gjøre når det kommer til tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse. Da får man klarere rammer som alle må forholde seg til, og fakultetene vil få en kvalitetssikring av tilbudet sitt. Det er viktig at universitetsledelsen – og LMU - kommuniserer ut til fakultetene hva som er å regne som god kvalitet, og i mye større grad enn i dag, stiller faktiske krav til fakultetene og instituttene. Tilbakemeldingene er at kontaktpersonene og fagmiljøene i stor grad sitter alene og får lite opplæring og informasjon. 12

9.1. Tilrettelegging for studenter med psykiske lidelser

Ved de fakultetene og instituttene der studieadministrasjon jobber med studenter med psykiske utfordringer, er tilbakemeldingene at de kan møte svært komplekse problemstillinger og at det tidvis kan være vanskelig å samarbeide med denne gruppen av studenter, og et naturlig spørsmål er da; hvordan skal studieadministrasjonen forholde seg til disse studentene på best mulig måte? Studieadministrasjonen skal ivareta alle studentene sine, men tilbakemeldingene er at det oppleves svært vanskelig da alle ressursene brukes kun på noen studenter, spesielt i de tilfeller hvor studentene har psykiske utfordringer.

Forslag til tiltak:

- Flere ressurser slik at det blir tilstrekkelig kapasitet i studieadministrasjonen til at alle studenter ivaretas under samme vilkår. I dag brukes for mye tid på noen studenter med komplekse problemstillinger, noe som går utover alle de andre studentene
- Det bør opprettes en ekstra kompetanse som kan bistå studieadministrasjonen på instituttene med alt det praktiske for denne gruppen av studenter. Da vil studiekonsulentene kunne ivareta alle studentene
- Med en ekstra kompetanse til å koordinere – kanskje en sosionom – vil UiB oppnå en profesjonalisering på tilretteleggingsfeltet – særlig hva gjelder studenter med psykiske lidelser

9.2. Universell utforming

Ved at UiB ligger på en høyde er også adkomsten flere steder naturlig vanskelig med trapper, bakker og mye brostein. Parkering er ikke kun en utfordring for handikappede, men generelt også. Noen steder er det ingen parkeringsplasser i det hele tatt. HC-parkeringer er det også få av. Studentsenteret, Jus og HF har noen, i tillegg til KMD Møllendal. Andre steder er adkomsten for funksjonshemmede svært utfordrende. Et eksempel på vanskelig adkomst er U. pihl. Der er det ikke anledning til å parkere på utsiden selv om det er plass, det er rullestolinnegang utenfor hoveddøren, men det er ikke automatisk døråpner inn til forelesningssalen, og døren har en tung dørpumpe. Da er man like langt.

Forslag til tiltak:

- Kontaktpersonene for tilrettelegging får en fast kontaktperson på EIA slik at dialogen og informasjonsflyten knyttet til for eksempel parkering, skjer uten store problemer

☒ Kontaktpersonene for tilrettelegging får en fast kontaktperson på IT-avdelingen som jobber med tilrettelegging i undervisningsrom (IR-sendere og lignende)

9.3. Oppsummering: endring av dagens praksis og hvordan oppnå gullstandard på tilrettelegging

Hvis visjon er at UiB på sikt skal få gullstandard på tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne, er det i første omgang å anbefale en systematisk gjennomgang av ansvarsfordelingen knyttet til tilrettelegging – på fakultetene, men også i andre instanser i institusjonen. En klargjøring av ansvar og arbeidsoppgaver kan på sikt lede til en profesjonalisering av tilbudet. Det er ønskelig at det er én person som skal sitte med ansvar sentralt for all koordinering når det kommer til tilrettelegging ved UiB for å holde tak i alle de løse trådene. Det kan diskuteres hvorvidt dette er et behov i dag, men det er en nødvendig funksjon å ha i framtiden for å kunne oppnå en gullstandard på dette området. Kompetanse og tydeligere ansvarsfordeling innenfor dagens ordning er sentrale nøkkelfaktorer for å gjøre tilbudet bedre enn i dag. Det må settes en standard og komme på plass et konkret regelverk fra sentralt hold (LMU, SA ...) som forteller hva som gjelder for hvem, og samtidig ansvarlig-gjør fakultetene, instituttene og fagmiljøene.

Når ansvarsfordelingen er klarlagt, er det behov for å bevilge flere ressurser til fakultetene – i første omgang i form av veiledning, deretter i form av økonomiske midler der det er behov. Tilretteleggerrollen må få større plass og større rolle slik at det er mer tid til å jobbe med tilretteleggingssaker enn i dag. I tillegg trenger de ulike fagmiljøene – studieveilederne, studiesjefene med flere, mer veiledning, informasjon og kompetanse om tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse for at tilbudet skal kunne profesjonaliseres.

9.3.1. «UiB Tilrettelegging»

For å komme til gullstandardnivå, holder det ikke at ansvaret for tilrettelegging ligger hos fakultetene alene. Det vil da være behov for en eller flere personer som jobber med tilrettelegging sentralt, og som er i dialog og samarbeider med kontaktpersonene ved fakultetene og/eller ved instituttene. Dette betyr ikke at fakultetene skal miste sine oppgaver om tilrettelegging. De skal fortsatt sitte med hovedansvaret. I tillegg bør en slik sentralfunksjon stå for opplæring, og sørge for kunnskap og kompetanseoverføring til kontaktpersonene ved fakultetene i form av konferanser og kurs. En slik funksjon på sentralt hold vil fungere som et knutepunkt i organisasjonen, den vil være som et slags «lim» når det kommer til tilrettelegging og vil sørge for at de ansvarlige ved fakultetene har den informasjon og kompetansen de skal 14

ha og trenger. Samtidig vil dette organet kunne veilede studenter slik at de får en så individuell tilrettelegging som mulig.

For å få en gullstandard, vil det være å anbefale og bruke NTNUs modell og arbeidsform for tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne. Ved NTNU har hvert fakultet og/eller institutt – i likhet med UiB – sine egne kontaktpersoner på dette feltet, men samtidig et sentralt organ – «NTNU Tilrettelegging» - som blant annet veileder studenter med tilretteleggingsbehov og som bistår fakultet og/eller institutt med tilretteleggingsløsninger. I tillegg ivaretas sentrale ordninger som kurs for ansatte og studenter, tilrettelagte lesesalsplasser og henvisning av studenter til utredning for lese- og skrivevansker, for å nevne noe. Denne enheten har til sammen åtte ansatte fordelt på NTNUs læresteder. Som også ved UiB, er det ved NTNU forskjellige kompetansenivåer, men denne sentrale enheten har en tverrfaglig kompetanse om tilrettelegging, og fungerer dermed som en kunnskapsbank som fakultetene bruker for å gi sine studenter så god individuell tilrettelegging som mulig. «NTNU Tilrettelegging» har også et eget forum («Forum for tilrettelegging ved NTNU»). Dette forumet kan sammenlignes med UiBs nettverk for tilrettelegging, men i NTNUs forum er flere avdelinger i organisasjonen representert enn i UiBs – Driftsavdelingen(Eiendom), IT-avdelingen. Samskipnaden, Internasjonal avdeling og Universitetsbiblioteket. UiBs nettverk bør også inkludere disse enhetene i sitt. Dette, i tillegg til å etablere en sentral funksjon ved UiB, identisk med «NTNU-Tilrettelegging» - med mulig navn «UiB Tilrettelegging» - kan være nøkkelen for i framtiden å oppnå en gullstandard på tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne. Å ha ett sentralt knutepunkt vil være formålstjenlig for alle nivåer i organisasjonen.

Bergen, 03.08.2018

Sander Oliver Henriksen 15 16 17

VEIEN TIL GULLSTANDARD

Tiltaksplan 2020 - 2022

INNLEDNING

Alle studenter ved UiB har krav på et godt og inkluderende læringsmiljø.

UiB vil gjennom universell utforming og individuell tilrettelegging bidra til å skape et læringsmiljø som gjør at alle våre studenter kan delta på en fullverdig måte i alle deler av universitetslivet.

Forpliktelsene mellom UiB og studentene er gjensidige. Det skal tas hensyn til den enkelte students ønsker og meninger i utformingen av individuelle tilretteleggingstiltak. Alle ansatte ved UiB skal være løsningsorienterte og ha tilstrekkelig informasjon og tilgang til nødvendige ressurser for å kunne legge til rette for, og inkludere, studenter med funksjonsnedsettelse. Studentene er på samme måte forpliktet til å bidra, slik at man i fellesskap finner frem til hensiktsmessige løsninger.

De faglige kravene til læring er de samme for alle studenter, og det forventes at studentene, ut fra sine forutsetninger, viser vilje til å tilpasse seg de krav og betingelser som gjelder for studiet.

Grunnlagsdokumenter – Lovverk

Lov om universitet og høyskoler (UHL) § 4-3 (5) sikrer hver enkelt student sin rett til tilrettelagt undervisning. Videre fremgår det at læringsmiljøet skal utformes etter prinsippet om universell utforming, samt at studiesituasjonen skal legges til rette for studenter med behov for tilrettelegging. Tilretteleggingen må imidlertid ikke gå på bekostning av de faglige kravene som stilles i studiet.

I Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 17 om universell utforming fastslås virksomhetens plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner. Krav til universell utforming er også ivaretatt gjennom plan- og bygningsloven, byggeteknisk forskrift, samt lov om offentlige anskaffelser. I § 18 i samme lov fastslås plikten til universell utforming av IKT-løsninger. Dette er detaljregulert i forskrift,

I likestillings- og diskrimineringsloven § 21 presiseres det også at "Elever og studenter med funksjonsnedsettelse ved skole- og utdanningsinstitusjoner har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter."

INNSATSOMRÅDER FOR TILRETTELEGGING AV LÆRINGSMILJØ FOR PERIODEN 2020-2022

A. INNSATSOMRÅDE: REKRUTTERING OG SØKNADSFASE		
Delmål	Hovedaktiviteter	Ansvarlig
Delmål 1: UiB skal aktivt kommunisere og synliggjøre sin strategi for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter for alle studenter	• Tilgjengelig og god informasjon på nett for aktuelle søkere	SA, KA
	• Enkelt tilgjengelige kontaktpersoner ved spørsmål	SA, Fakultetene
	• Rekrutteringsfilm for inkluderende læringsmiljø lages	SA, KA
	• Utarbeide informasjonsplan for studenter med tilretteleggingsbehov	SA, KA
Delmål 2: Potensielle studenter med behov for tilrettelegging skal finne sentral, god og strukturert informasjon på uib.no	• Informasjonssider om tilrettelegging må gjennomgås og videreutvikles	SA, KA
	• Det skal være tydelig for søker hva som kan forventes av tilrettelegging ved UiB	SA
	• Etablere SA som tydelig innholdseier/redaktør	
Delmål 3: Det skal oppleves som enkelt å søke om tilrettelegging før og i studieløpet	• Det ryddes i alle sidetreff	
	• Bruk av elektronisk skjema for å søke tilrettelegging før semesterstart.	SA
	• Dokumentasjonskrav skal være tydelige.	
Delmål 4: UiB sine digitale flater skal være universelt utformet	• Dokumentasjon skal følge studenten på tvers av fakulteter	
	• Etablere eget prosjekt for gjennomgang og universell utforming av alle studentrelevante digitale flater	SA, IT

B. INNSATSOMRÅDE: MOTTAK AV STUDENTEN		
Delmål	Hovedaktiviteter	Ansvarlig
Delmål 1: Avklare tilretteleggingsbehovet for alle studenter ved semesterstart	<ul style="list-style-type: none"> • Samtaletilbud og omvisning på campus ved semesterstart tilbys til alle studenter med et dokumentert behov for tilrettelegging. Det bør gis tilbud om personlig studiefadder. 	Fakultetene
Delmål 2: Følge opp alle studenter med dokumentert tilretteleggingsbehov	<ul style="list-style-type: none"> • Utarbeide mal for individuell tiltaksplan • Utarbeide tiltaksplan for den enkelte student, som distribueres til alle nødvendige instanser, dersom studenten godkjenner det. 	SA Fakultetene

C. INNSATSOMRÅDE: STUDIELØPET		
Delmål	Hovedaktiviteter	Ansvarlig
Delmål 1: Læringsmiljøet ved UiB skal være utformet etter prinsippet om universell utforming	<ul style="list-style-type: none"> • Videre oppfølging av UiB sin arealplan for universell utforming. • Videre oppfølging av arbeidet med universell utforming av alle digitale plattformer • Tett dialog mellom enhetene i enkeltsaker 	EIA SA, IT Fakultetene, Sentrale avd.
Delmål 2: Studentene mottar undervisning og vurdering i et universelt læringsmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuerlig fokus på universell utforming av læringsmiljøet ved alle aktuelle enheter • Der hvor generell universell utforming ikke er tilstrekkelig, skal det tilbys hensiktsmessig individuell tilrettelegging • Kartlegge utfordringer og rettigheter for innkomne utenlandske studenter, slik at de får nødvendig tilrettelegging under sitt opphold ved UiB 	SA, UNIPED Fakultetene SA
Delmål 3: Studentene opplever at alle ansatte ved UiB har kunnskap og vilje til å legge til rette for et	<ul style="list-style-type: none"> • Det utarbeides egne kompetanseplaner for undervisere, studieveileder og andre ansatte som arbeider med tilretteleggingsrelevante oppgaver 	SA

<p>inkluderende og universelt læringsmiljø</p> <p>Delmål 4: Studentene opplever et sømløst samarbeid mellom UiB og samarbeidspartnere innen tilrettelegging</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UiB kurs, kampanjer og fokusdager rettet mot særlig undervisere og studieveiledere i bruk av tilretteleggingsverktøy • Det skal videreutvikles gode nettsider med informasjon og læring omkring tilrettelegging av undervisning og undervisningsmiljø for ansatte. • Det skal etableres kontaktpersoner ved enhetene med særlig ansvar og kompetanse på tilrettelegging. • Tett samarbeid med Sammen og andre sentrale aktører. • Ved behov, utarbeide egne samarbeidsavtaler og faste dialogmøter med relevante aktører 	<p>SA</p> <p>SA, KA</p> <p>Fakultetene, Sentrale avdelinger</p> <p>SA, fakultetene</p> <p>SA</p>
--	--	--

D. INNSATSOMRÅDE: ORGANISERING, ANSVARSDILING OG KOMPETANSEHEVING		
Delmål	Hovedaktiviteter	Ansvarlig
<p>Delmål 1: UiB skal ha en tydelig organisering og ansvarsdeling i arbeidet med å sikre et inkluderende læringsmiljø for alle studenter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organisering og ansvar skal tydeliggjøres i organisasjonen • Etablere gode rutiner for informasjonsflyt ved UiB i tilretteleggingsaker • Opprette "SA Tilrettelegging" som en kompetansenhet med et overordnet og koordinerende ansvar for tilretteleggingspraksis ved UiB • "SA tilrettelegging" skal støtte enhetene i utfordrende enkeltsaker • Bygge opp og administrere en utstyrspool som fakultetene og UB kan bruke. • Disponere et budsjett med tilretteleggingsressurser som enhetene kan søke på. 	<p>Rektor, U-dir</p> <p>SA</p>

<p>Delmål 2: Universell utforming skal være en del av den grunnleggende utdanningsfaglige kompetansen hos alle ansatte med undervisningsrelaterte oppgaver</p> <p>Delmål 3: Det skal tilbys hensiktsmessig opplæring, kompetanseutvikling og erfaringsdeling i nettverk for alle som jobber særlig med tilrettelegging og universell utforming</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sentraladministrative avdelinger skal være pådrivere innenfor sine områder i forhold til universell utforming. • Hver enhet skal ha minst en kontaktperson med rimelig tid avsatt i stillingen. • Økt lederfokus på universell utforming • individuell oppfølging av studenten og følge opp den enkelte tiltaksplan. <ul style="list-style-type: none"> • Universelt læringsmiljø legges inn i UiB sitt obligatoriske program for alle undervisere • Koordinere og videreutvikle kompetansen i Tilretteleggingsnettverket <ul style="list-style-type: none"> • Hvert fakultet skal ha minst en person dedikert inn i Tilretteleggingsnettverket, med en tilstrekkelig del av sin stilling avsatt til oppfølging av studenter og egen kompetanseutvikling på feltet 	<p>SA, Sentrale avdelinger</p> <p>Fakultetene/Sentrale avdelinger</p> <p>Fakultetene</p> <p>UNIPED</p> <p>SA</p> <p>Fakultetene</p>
--	--	---

Sak: 44/20

Møte: 25.11.2020

SAK 44/20: Mentorordningen – status november 2020

Planer for våren 2021 – innholdet i mentorordningen

Høsten 2020 inneholdt mentorordningen, foruten mottaket over to dager i semesterstarten, 4 tematiske samlinger og to frie samlinger.

Temaet for de tematiske samlingene var

- Om læring (august)
- Gode grep for studenttilværelsen (september)
- Arbeidslivsrelevans (oktober)
- Eksamensmestring (november)

I de frie samlingene sto mentorene selv for opplegget, som kunne ha et mer sosialt tilsnitt.

Våren 2021 er det planlagt 6 samlinger i mentorordningen, hvor 5 av samlingene er frie samlinger og 1 samling er knyttet til temaet arbeidslivsrelevans. Denne tematiske samlingen vil bli utviklet av Sammen. HF fikk ekstra insentivmidler for å ha et spesielt fokus på arbeidslivsrelevans i mentorordningen i 2020/2021.

Fokuset for våren blir å knytte studentene tettere på fagene de skal i gang med, og det faglig-sosiale felleskapet rundt faget/instituttet. Arbeidsgruppa har planlagt flere frie samlinger, med mer fokus på det sosiale, og større frihet for mentor til å utforme sitt eget opplegg. Vi oppfordrer mentorene til å samarbeide tettere med studiekonsulent, og for eksempel fagutvalg om aktiviteter.

Vi har satt opp følgende forslag for mentorene for våren 2021. Dette er kun et forslag til hvordan mentorene KAN legge opp samlingene sine. Det skal være rom for egne, faglige initiativ, og faglig-sosialt opplegg i samarbeid med andre:

:

Uke 3-4: Fri samling: Oppstart. Planlegge semesteret. Ny på faget

Uke 6: Fri samling

Uke 9: Fri samling, kan knyttes sammen med fagkritisk dag

Uke 12: Fri samling.

Uke 16: Arbeidslivsrelevans. Opplegg fra Sammen. Koordinert med HAUs arbeidslivsdag.

Uke 19: Avslutning. Evaluering. Hvordan bruke gruppa videre

Møter ved instituttene med mentorene

Instituttene har i begynnelsen av november gjennomført møter med mentorene som er knyttet til sitt program.

Evaluering

Evalueringsmøte med mentorene mandag den 24. november der vi får innspill til hvordan høstens aktiviteter har forløpt, og innspill på våre planer for 2021. Her vil vi spesielt fokusere på frafallsproblematikk, og hva mentorene mener studentene trenger mer eller mindre av i ordningen, og hvordan vi best rigger gruppene for våren 2021.

Frafall i mentorordningen

Mange av mentorene har rapportert om frafall på høstens mentorsamlinger. Informasjonsflyten ut til gruppene var et problem tidlig i høst, særlig til mentorsamling 1 og 2. Dette har vi nå funnet løsninger på slik at dette fungerer bedre. Det er mulig at dette «bruddet» i kontinuiteten for enkelte mentorgrupper har vært vanskelig å hente inn igjen, slik at vi ikke har klart å mobilisere de som allerede var falt fra. Arbeidsgruppen for mentorordningen gjorde en kartlegging om frafall blant mentorene i november 2021. Mentorene rapporterte tilbake til gruppa om antall møtte i gjennomsnitt på de 6 samlingene etter mottaket i studiestarten i høst. Oppmøtet i gruppene varierer mellom ca 15 oppmøtte i gjennomsnitt, til noen grupper med kun 3-4 møtte.

Tilbud til årsstudiestudenter

Gruppa vil bruke tallene til å slå sammen grupper med få møtte våren 2021, eventuelt åpne for ny påmelding fra alle program, eller fra program som ikke tidligere har hatt mulighet til å delta (årsstudiene). Blant studenter på årsstudiet for historie har det vært etterspurt en slik mulighet, da dette programmet har store forelesninger som må gå digitalt, og derfor få møteplasser for studentene på årsstudium i korona-situasjonen.

Arbeidsgruppa for mentorordningen holder på å utarbeide et nytt påmeldingsskjema, som vil bli sendt ut til førsteårsstudentene i desember.

Søke midler til sosiale tiltak våren 2021

Mentorordningen ved UiB har lyst ut 100 000 kroner som fakultetene kan bruke til sosiale tiltak for mentorgruppene. Søknadsfristen er 20. november.

Arbeidsgruppa for mentorordningen på HF har spurt mentorene via TEAMS om hva de trenger midler til. Tilbakemeldingen fra mentorene er at de ønsker å ha noe midler til å kunne servere mat/kaffe på samlinger, og eventuelt sponse billetter til museum/samlinger/forestillinger etc som de kan ta med gruppa på.

HF vil sende søknad om 40 000 til dette formålet.

Visedekans merknader:

Frafall i mentorgruppene er et problem som vi må ta på stort alvor. I høst antar vi at dette i noen grad knytter seg til korona-situasjonen, og til informasjonsprobleme fra tidlig høst. Men er det sider ved måten vi organiserer mentorordninga vår på som ikke treffer studentene i tilstrekkelig grad? Har studentene andre forventninger til ordningen enn de intensjonane vi som fakultet knytter til den?

Studiestyret inviteres til en drøfting omkring disse spørsmålene.

Forslag til vedtak:

Studivstyret tar rapporten til etterretning. Innspill fra Studivstyret tas med i det videre arbeidet med evaluering og utvikling av mentorordningen ved HF.

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

Møte: 25.11.2020

Ephorte sak: 20/1607

SAK 45/20: Drøftingssak om vurderingsformer – erfaringer under pandemien

---

Dokumenter i saken:

Sak 2020/ brev om saleksamener våren 2021 (vedlagt)

Bakgrunn:

Med bakgrunn i pandemien har UiB som andre utdanningsinstitusjonar vorte kraftig utfordra på vurderingsformene vi bruker. I løpet svært kort tid i vår måtte ei rekkje emne til dømes leggja om til «skuleeksamen heime» og munnleg eksamen måtte gjennomførast digitalt. Vurdering av praksis i lektorutdanninga har òg vore ei stor utfordring, særleg i haust då vi fekk ei ny nedstenging midt i praksisperioden. På andre fakultet har ein nok hatt enda større utfordringar når det gjeld vurderingsformer under pandemien. For HF har eksamen der ein testar heilt grunnleggjande ferdigheiter på nokre av framandspråkemna og norskkursa, vore særskilt utfordrande. Med unntak av det eine norskkurset, var det uråd å få dispensasjon til å avhalda saleksamener i haust. Sjølv om vi håpar på eit mindre streng smittevernregime til våren, må vi ha ein beredskap – eller ein plan B – for at det same vil skje til våren.

Det er likevel verdt å reflektera over dei erfaringane vi har gjort oss når det gjeld vurdering under pandemien. Er det noko vi kan ta med oss vidare i arbeidet med å utvikla vurderingsformene våre? Kan vi sjå føre oss eit større innslag av digitale vurderingsformer og mindre innslag av saleksamener – kan vi verta meir fleksible? Kan vi tenkja oss eit større innslag av formativ vurdering? Korleis kan vi gripa an arbeidet med vurdering på fakultetet framover? Er det verdt å setja ned ei arbeidsgruppe eller liknande for å sjå på dette?

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

Institutt for fremmedspråk
Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

Referanse

2020/4561-ELHJ

Dato

18.11.2020

Saleksamen våren 2021

Vi viser til brevet til instituttene om tilpasning av undervisning og vurdering våren 2021, sendt 27. oktober (2020/4561-21). Som beskrevet har Universitetet i Bergen i noen grad kunnet åpne opp for eksamensavvikling på campus, på emner hvor det er et spesielt faglig behov for det. Situasjonen med koronapandemien er imidlertid svært uforutsigbar, og vi har ingen garantier for at det vil være gjennomførbart med eksamen på campus våren 2021.

Høsten 2020 hadde vi planlagt for 19 saleksamener, men nye påbud fra Bergen kommune i november, førte til at 15 av disse likevel ikke kunne gjennomføres som planlagt. Situasjonen endret seg raskt, og vi var uforberedt på endringene. Omlegging til digital eksamen så sent i semesteret la en stor arbeidsbyrde på fagmiljøene, og krevde at studentene omstilte seg til en ny vurderingsform rett før eksamen. Vi ønsker å unngå en lignende situasjon våren 2021, og vil be fagmiljøene om følgende:

Disse emnene har bedt om saleksamen våren 2021:

FOF	IF		LLE	
LOG110	ARA100	KIN102	GRE101	NOR-U3*
LOG111	ARA111	KIN104	GRE102	NOR-U4
LOG311	ARA112	KIN201	GRE203	NOR-UNN
	ARA113	RUS100	LAT102	NOR-U-PLASS
	ARA211	RUS120	LAT105	
	ARA622	RUS130	NOR-U1	
	JAP100	RUS240	NOR-U1/2	
	KIN100	RUS301	NOR-U2	

*NOR-U3 fikk dispensasjon for å avvike saleksamen høsten 2020, og det vil være aktuelt å søke på nytt våren 2021. Fagmiljøet bør likevel ha en plan B.

- 1) Fagmiljøene bes vurdere om emnet/emnene **likevel kan ha en form for digital eksamen** våren 2021, i stedet for saleksamen.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det humanistiske fakultet
Telefon 55589380
post@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagresgate 1
Bergen

Saksbehandler
Elisabeth Hagen
Hjellbrekke

- 2) Dersom det er sterke faglige grunner til at saleksamen er best egnede vurderingsform, kan saleksamen beholdes som plan A, men fagmiljøene bes **planlegge en alternativ vurderingsform** allerede nå. Dersom saleksamen må avlyses, vil den alternative vurderingsformen tre i kraft som erstatning.

Den alternative vurderingsformen må gjøres kjent for studentene gjennom emnets emnebeskrivelse, og studentene forberedes på vurderingsformen gjennom undervisningen på emnet.

I denne forbindelse gjør vi oppmerksom på at UiBs Læringslab har utarbeidet [ressurser](#) til hjelp i arbeid med omlegging av vurderingsformer, og at de kan hjelpe fagmiljøene i å planlegge nye vurderingsformer som er egnet for emnets læringsutbytte.

Vi ber instituttene melde tilbake om de enkelte saleksamensmennene innen **15. desember** til studiesaker.hf@uib.no. Ta gjerne kontakt samme sted om der er spørsmål eller behov for hjelp.

Vennlig hilsen

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

Kopi
Senter for vitenskapsteori
Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap
Senter for kvinne- og kjønnsforskning

Møte: 25.11.2020

Ephorte sak: 20/1607

SAK 46/20: Orientering om lektorsenter ved UiB – høringsinnspill fra HF

Dokumenter i saken:

Høring - Mandat for Lektorsenter ved Universitetet i Bergen, Ephorte sak 20/12386 (vedlagt)

Foreslått organisasjonsstruktur og mandat for Lektorsenter ved UiB, Ephorte sak 20/12512 (vedlagt)

Høringssvar fra Det humanistiske fakultet, Ephorte sak 20/125112 (vedlagt)

Bakgrunn:

For å styrke lektorutdanningen ved UiB arbeides det med å opprette et lektorsenter som skal være et faglig- og administrativ senter for lektorutdanningene ved UiB (5LU og PPU).

Svein Ivar Angell
visedekan

Ranveig Lote
studiesjef

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
Det humanistiske fakultet
Det psykologiske fakultet
Fakultet for kunst, musikk og design
FIL

Referanse

2020/12386-AUME

Dato

05.11.2020

Høring - Mandat for Lektorsenter ved Universitetet i Bergen

Vedlagt følger forslag til mandat for Lektorsenter ved UiB.

Forslaget tar i første rekke for seg organisasjonskart og mandat for lektorsenteret. Det gjenstår flere ubesvarte spørsmål som må følges opp i forlengelsen av et vedtak om et slikt senter.

Styringsgruppen for lektorutdanningen ved UiB skal behandle forslaget i møte 20.10.20.

Vi ber om innspill til mandatet innen 16.11.20.

Vennlig hilsen

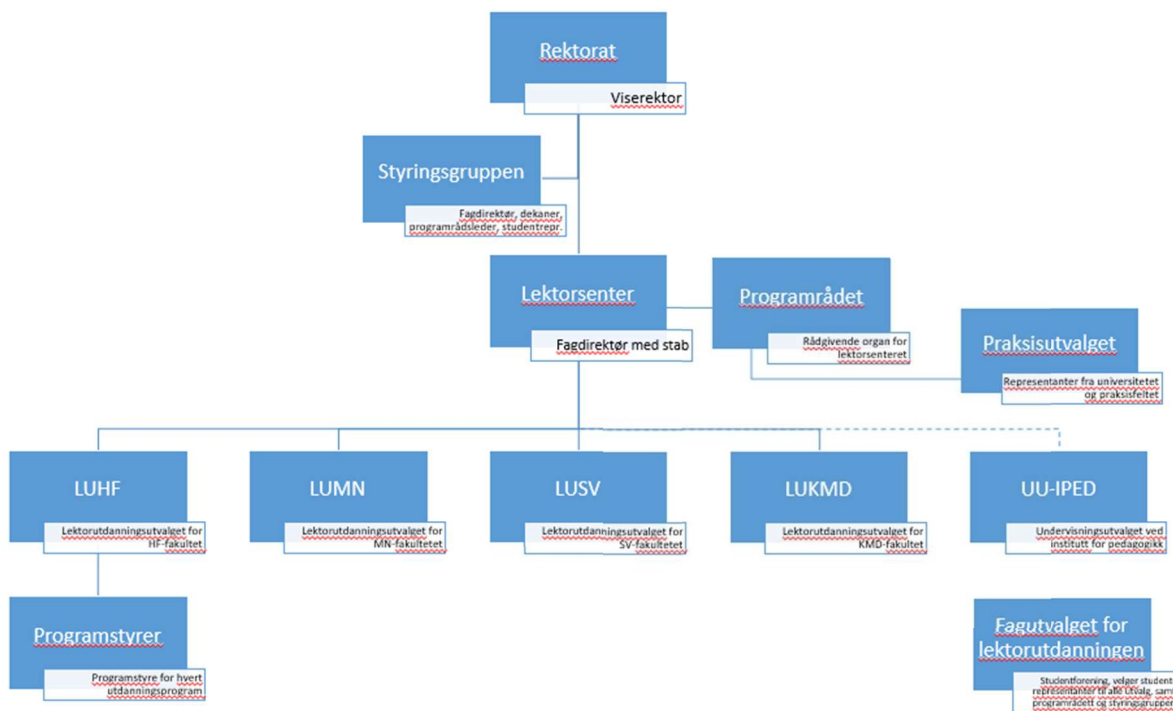
Christen Solheim
direktør

Aud Irene Mehammer
seniorkonsulent

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Foreslått organisasjonsstruktur og mandat for Lektorsenter ved UiB

MANDAT

Den overordnede målsettingen er å styrke lektorutdanningen ved UiB. Et lektorsenter skal gi lektorutdanningen en enhetlig representasjon innad og utad, et sammenhengende faglig og organisatorisk innhold og en bedret studieopplevelse. Gjennom tettere samarbeid med skolene skal senteret styrke praksisopplæringen og legge til rette for studentenes opplevelse av faglig sammenheng i profesjonsutdanningen. Med utgangspunkt i den fakultetsvise, disiplin-faglige forankringen som i dag kjennetegner lektorprogrammene ved UiB, skal Lektorsenteret være en samarbeidsarena for de som underviser i disiplin-fag, didaktikk og pedagogikk. Senteret skal imøtekomme forventninger om profesjonsfaglig kompetanseutvikling, FOU-samarbeid, bedre koordinering av undervisningstilbud og videreutvikling av grenseflaten mot skolesektoren.

LEKTORSENTERET

- har ansvar for faglig og administrativ koordinering av lektorutdanningene (5LU og PPU)
- fastlegger, etter innspill fra fakultetene, plassering av praksis og profesjonsfaglige emner i studieløpet
- koordinerer timeplanlegging av lektorutdanningene i samarbeid med instituttene.
- rådgir fakultetene om opptaksskjermer og dimensjonering på lektorprogrammene

- følger ressursbruken i lektorutdanningen og rapporterer til styringsgruppen
- organiserer praksis
- vurderer hvor vidt det disiplinfaglige og profesjonsfaglige tilbudet er i tråd med gjeldende rammeplaner og nasjonale retningslinjer for lektorutdanning og orienterer styringsgruppen
- ivaretar grenseflaten med praksisfeltet, herunder skoleeier, partnerskoler og universitetsskoler, museumssektoren, PP-tjeneste etc.
- samarbeider med fakultetene om evalueringen av lektorutdanningene og rapporterer til styringsgruppen.
- organiserer med budsjettansvar ordningen Desentralisert kompetanseutvikling (Dekomp)
- Samarbeider med UiB videre og instituttene om skolerelevante EVU-tilbud
- initierer og følger opp institusjonelt samarbeid innenfor lektorutdanning
- er en støttespiller for lektorstudentenes fagutvalg (FIL)
- legger til rette for FoU-samarbeid knyttet til skolesektoren, tar initiativer til lektorrelevante seminarer og prosjekter
- har ansvar for rekruttering i samarbeid med fakultetene
- være pådriver for å skape et felles lærerutdanningsmiljø for studenter og ansatte, bl.a. gjennom faglig-sosiale arrangement

FAGDIREKTØREN

- leder Lektorsenteret og har sitt daglige virke der.
- representerer og rapporterer om lektorutdanningen overfor universitetsledelsen.
- representerer UiBs lektorutdanning utad og i ulike organisatoriske fora.
- representerer fakultetsovergripende fellesanliggender for lektorutdanningen overfor ansatte og studenter ved UiB

Bemanning

Fagdirektør, administrativ leder, faglig koordinator(er) for praksis- og partnerskolesamarbeid.
Programrådsleder.

Stab som ivaretar faglige og administrative funksjoner knyttet til skolesamarbeid og ansatte med ansvar for desentralisert kompetanseutvikling, bistillinger fra partnerskoler og universitetsskoler, etc

STYRINGSGRUPPEN

- Styringsgruppen består av følgende medlemmer med stemmerett: fagdirektør, dekaner fra fakulteter som har lektorutdanning (HF, MN, PF, SV og KMD) og studentrepresentant oppnevnt av FIL. Ledervervet går på omgang blant dekanene.
- Styringsgruppen har følgende observatører: leder av programrådet, vara studentrepresentant oppnevnt av FIL
- Administrativ leder for lektorsenteret er sekretær
- møtes minst én gang i semesteret.
- drøfter overordnede problemstillinger for lektorutdanningen
- vedtar budsjett og legger rammer for ressursallokering i lektorutdanningen

PROGRAMRÅD

Mandat må revideres

UTKAST

mottaker

Referanse

2020/12386-HERES

Dato

16.11.2020

Høringsinnspill fra Humanistisk fakultet - Mandat for Lektorsenter ved UiB

Høringsens korte svarfrist har gjort det vanskelig for de involverte miljøene å få en god dialog internt rundt saken. På tross av dette er det kommet flere innspill til Lektorsenterets mandat og organisasjonskart. Følgende punkter oppsummerer innspillene fra to av instituttene ved Humanistisk fakultet:

1. Behov for et lektorsenter

Det er enighet ved Humanistisk fakultet om behovet for et lektorsenter. Det er krevende å koordinere lektorutdanningen som involverer fire fakulteter, flere administrative nivå, komplekse fagvalgstrukturer, mange skoler og skoleeiere, et stort antall studenter og mange ansatte både innenfor og utenfor universitetet. Lektorsenteret forventes å bli et nav i organisasjonen som kan bidra til bedre informasjonsflyt og være en møteplass for ansatte i lærerutdanningen. Eksternt forventes senteret å legge til rette for aktiv deltakelse på lærerutdanningsfeltet nasjonalt og internasjonalt. Det støttes også at koordinering av DEKOMP legges til senteret.

2. Økonomi og transparens

Oversikt over økonomi og finansiering spiller en viktig rolle, og det er viktig at de økonomiske rammene for programmene er oversiktlige og transparente for lektorsenteret. Humanistisk fakultet foreslår i den forbindelse et nytt kulepunkt i sammenheng med punktet om ressursbruk:

- *[Lektorsenteret] holder løpende oversikt over finansieringen av studieprogrammene i lektorutdanningen.*

3. Samarbeidsarena for disiplin-fag, didaktikk og pedagogikk

I innledningen til høringsutkastet heter det at: «Med utgangspunkt i den fakultetsvise, disiplin-faglige forankringen som i dag kjennetegner lektorprogrammene ved UiB, skal Lektorsenteret være en samarbeidsarena for de som underviser i disiplin-fag, didaktikk og pedagogikk.» Dette er svært viktig i lys av at mange studenter og ansatte opplever at lektorstudiet er fragmentert og savner større grad av helhetlig lektorutdanning. Humanistisk fakultet tenker at lektorsenteret kan være en viktig pådriver i å fremme samarbeidet mellom disiplin-faglige undervisere og lektorprogrammet.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Humanistisk fakultet anbefaler at mandatet blir tilført noen konkrete punkter om at samarbeidet med disiplinfagene skal styrkes og at det skal motvirke fragmenteringen av lektorprogrammene.

4. Fagmiljøenes representasjon i utvalg og råd

Styringsgruppen oppleves nå som svært adskilt fra instituttene og har liten kommunikasjon direkte med programmene som er involvert i Lektorprogrammene. For å bøte på dette kan en vurdere å la programmene eller instituttene være bedre representert i besluttsende organer. Dette vil hjelpe til å minske den avstanden programmene opplever og mangel på muligheter til å påvirke «problemstillinger» eller «rammer for ressursallokering».

5. Lektorsenterets myndighet

Innspill angående lektorsenterets myndighet veksler mellom på den ene siden å ønske et fagnært lektorsenter som har myndighet til å ta velinformerte beslutninger (i motsetning til en Styringsgruppe som oppleves mer fagfjernt), og på den andre siden en bekymring for å miste beslutningsmyndighet på fag- og instituttnivå. Innstillingen til Lektorsenterets myndighet må sees i sammenheng med representasjon og deltakelse som skissert i punkt 4. Disiplinfagene bør bringes nærmere og representeres i utvalg og – råd. Det vil i større grad legitimere beslutninger tatt ved Lektorsenteret.

Programrådets mandat mangler i oversikten og det er derfor vanskelig å kommentere på dette.

Vennlig hilsen

Svein Ivar Angell
Visedekan for utdanning

Helge Restad
rådgiver